

KH KÖNYVHÉT

Rakovszky Zsuzsa
Az idők jelei

Darvasi László
Az év légiutas-kísérője

György Péter
A gyanútlanág vége

Garaczi László
Weszteg

Havasréti József
Terepmunka

Károlyi Csaba
Egy teljes év

Michal Hvorecký
Tahiti utópia

Ben Miller
**Amikor megmentettem
a karácsonyt**

„Folytatás, kicsit másképp, a korrall is változóan”

KODOLÁNYI GYULA

Fotó: Debreczeni Fanni

A Móra Könyvkiadó újdonságaiból

Bálint Ágnes – Németh Ágnes

Kukori és Kotkoda 6+

A legvidámabb történetek

112 oldal, illusztr.: Mata János, 4499 Ft
Ismeritek Kukorit, a naplopó kakast? És az ő párját, a szorgalmas Kotkodát, aki legszívesebben egész nap csak kapirgálna? Kettőjük szórakoztató kalandjairól mesél ez a képes mesekönyv, amely a sikeres rajzfilm-sorozat legvidámabb epizódjai alapján készült.

Varga Tamás

Játsszunk matematikát! 9+

160 oldal, illusztr.: Sólyom Melinda, 4699 Ft
Ezt a könyvet Varga Tamás sok-sok évvel ezelőtt írta. A világhírű matematikus vallotta, hogy a matematikával való foglalkozás örömforrás, játék, célja a felfedezés, melynek során – akár tévedések árán is – mindenki maga találhat rá problémák megoldására, szabályokra, törvényszerűségekre. A kötet felújításában részt vettek: C. Neményi Eszter, Fried Katalin és Zsinkó Erzsébet.

Knézics Anikó – Kovács Attila

Óhaj-sóhaj királylány 6+

Szöveg és feladatgyűjtemény a j-ly gyakorlásához

Nyelvkincstár-sorozat

48 oldal, illusztr.: Szabó Imola Julianna, 1699 Ft
Számos tanulmány kimutatta, hogy a magyar társadalomban a „j”, „ly” nem megfelelő használata a leggyakoribb helyesírási hiba. Ahhoz, hogy ezen változtatni tudjunk, elengedhetetlen, hogy már kisgyermekkorban rutin, és ne ösztönyszerű legyen a „j”, „ly” használata.

Tudomány 9+

Kérdések és válaszok kíváncsi gyerekeknek

144 oldal, ford.: Mirtse Áron, 5999 Ft

Hogyan szagolnak a kígyók? Miért fut olyan gyorsan a gepárd? Lehet-e éhes egy növény? Hogyan keletkezik a szivárvány? Miért eszik követ a krokodil? Rengeteg izgalmas kérdés és válasz, megannyi érdekesség és különös, mehökkentő tény a tudomány világából – humoros rajzokkal.

Michael Ende
A Végtelen Történet 9+

480 oldal, ford.: Hárs Ernő, 4999 Ft

Michael Ende világhírű alkotásának főszereplője Bux Barnabás Boldizsár, aki egy könyvkereskedésben felfedez egy különleges kötetet: A végtelen történetet.

A fiú igazi menedékre lel a könyvben, sőt, döbbenet tapasztalja, hogy idővel ő maga is a történet részévé válik, és Fantázia birodalmában kalandozik.

Anna Sewall

Fekete szépség 12+

176 oldal, ford.: Törék Margit,

illusztr.: Herbszt László 2999 Ft

Az először 1877-ben megjelent, számos nyelvre lefordított, felemelő történet a kitartás fontosságát hirdeti, és a lélek lenyűgöző erejéről ír, megjelenésekor nagy vitát váltott ki, hiszen tételesen és érzékletesen ismertette olvasóival, milyen kegyetlen bánásmódban részesülnek a lovak Angliában.

Miklya Luzsányi Mónika

Vérvonal 15+

Étienne könyve

344 oldal, illusztr.: Müller Péter, 3999 Ft

A betolakodóktól védett Kontinensen élő Étienne számára a jóléti társadalom minden kényelme szinte ingyen elérhető – egészen addig, míg egy nap meg nem hekkelik az identitását.

A fiatal egyetemista fiúval hirtelen nagyot fordul a világ: bizonytalan státuszúvá, kirekesztetté, üldözötté válik a Kontinens technikailag fejlett, de fajvédő eszméktől áthatott világában.

Fekete István

Kittenberger Kálmán élete

360 oldal, illusztr.: Hitka Viktória, 3999 Ft

Az életrajzi kötet naplórészletek, levelek valamint Fekete István személyes emlékei segítségével idézi fel a páratlan Afrika-vadász, természettudós és író életét. A legendás kiadvány most két évtized után jelenik meg újra.

7

4 Nem lezárás, hanem haladás tovább az úton

Interjú Kodolányi Gyulával
(Vermes Nikolett)

7 Az ellentét, ami vére megy

Beszélgetés Rakovszky Zsuzsával
(Szikora Katalin)

8 A Gonosz természetrajza

Nádas Péter: Rémtörténetek
(Bráder Edina)

9 A reálisnál nincs abszurdabb jelenség

Darvasi László új novelláskötetéről
(Varsányi Gyula)

10 Nem csupán skiccek

Tandori Szubjektív
(Laik Eszter)

11 „Arccal a jövő felé a múlton dolgozom”

Beszélgetés György Péterrel
(Mátraházi Zsuzsa)

12 Encsem, bencsem, meskete, karácsonyra

Gyermek- és ifjúsági könyvek
(Sz. Zs.)

13 Örökzöld mesék új köntösben a Móra Kiadónál

(Sz. Zs.)

15 Karácsonyi hangulatban Dickens-szel

Interjú Ben Millerrel
(Szénási Zsófia)

17 „Kinyílik kéken az ég”

Garaczi László új regényéről
(Szénási Zsófia)

18 A nagy mesék igazsága

Salman Rushdie:
Az igazság nyelvei
(Laik Eszter)

19 „Pszychikus földrengések” utóregései

Beszélgetés Havasréti Józseffel
(Illényi Mária)

20 Nem érzékenyeknek való vidék

Fernanda Melchor: Hurrikánok évada
(Vincze Dóra)

21 Interjú egyénnyi interjúról Károlyi Csabával

(Vermes Nikolett)

22 Kvíz idegen és jövővényszókkal

Kiss Gábor – Mandl Orsolya:
Anya – nyelv – kvíz
(Galambos Kristóf)

23 „Az iskolai életrajzok nem ezeket a történeteket beszélik el...”

– Nyáry Krisztián
(Kurcz Orsi)

24 Különleges oknyomozások

Csokonai Attila: Szabadmatt
(Szepes Erika)

25 Orosz olaj, ukrán vér és a könyvek békítő szerepe

Interjú a trianoni döntést átíró
Michal Hvorecký szlovák szerzővel
(Mátraházi Zsuzsa)

27 „A történeteket soha nem tudjuk megváltoztatni”

Interjú L. Stipkovits Erikával
(Jolsvai Júlia)

28 Agyas kérdések

Stanislas Dehaene:
A rugalmas agy
(Laik Eszter)

28 Holdraforgók

Megzenésített őszi/téli versek
hétköznapokra és ünnepi pillanatokra
(szénási)

29 Vedd kezedbe, olvasd, találkozz vele!

Beszélgetés Galsi Árpáddal
(Pompor Zoltán)

30 A hétköznapi tragédiák felébresztik az empátiát

Interjú Marianna D. Birnbaummal
(Szepesi Dóra)

17

A Könyvhét megtalálható budapesti és vidéki könyvesboltokban, valamint a Lira Könyv Zrt., a Libri és az Aranybagoly bolt-hálózatokhoz tartozó boltokban. A teljes lista a Könyvhét honlapján olvasható a „Könyvhét megtalálható” menüpontban.

E számunk megjelent 2022. november 23-án 10 000 példányban.

Hirdetésfelvétel a szerkesztőségben:

209-9140 Kiss József

impresszum

KÖNYVHÉT - WWW.KONYV7.HU

Megjelenik egy évben négyszer: a Tavasz szezonra, az Ünnepi Könyvhétre, a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválra és a Karácsonyi Könyvvásárra
• Ára előfizetőknek 700 Ft • Előfizetési díj 2800 Ft egy évre • KIADJA: Kiss József Könyvkiadó, Kereskedelmi és Reklám Kft. • SZERKESZTŐSÉG, HIRDETÉSFELVÉTEL, ELŐFIZETÉS: 1117 Budapest, Baranyai utca 1. Telefon: 209 9140. E-mail: konyvhét@t-online.hu • Főszerkesztő, felelős kiadó: Kiss József • Főszerkesztő-helyettes: Csokonai Attila • Művészeti vezető: Szabó J. Judit • Fotó: Debreczeni Fanni • Marketingvezető: Jakab Sára • Szerzés, tördelés: Blasits Ildikó • NYOMÁS: Oláh Nyomdaipari Kft. • Felelős vezető: Oláh Miklós vezérigazgató • ISSN 1418-4915 • A hirdetésekben közöltekért a kiadó és a szerkesztőség nem vállal felelősséget. TERJESZTI: a Magyar Posta Zrt. Hírlap Üzletág, a Fok-ta Bt., előfizethető a kiadó címén.

Nem lezárás, hanem haladás tovább az úton

Interjú Kodolányi Gyulával

Ritka az olyan jellegzetes gondolati költészet ma Magyarországon, mint *Kodolányi Gyuláé*. A Kossuth- és Prima Primissima-díjas költő, műfordító, esszéista, a Magyar Művészeti Akadémia tagja idén két új kötettel jelentkezett, a *Szabadulószoba, félelem nélkül – Válogatott és új versek, 2002–2022* az elmúlt tíz év verseit mutatja be, valamint az azelőtti tíz évből válogat.

– Tizedik verseskötetét életének nyolcvanadik évében állította össze. Tekinthezünk rá egy időszak lezárásaként?

– Nem zárok le semmit! – legalábbis remélem. Verskönyveim, így alakult egy ideje, különös szabályossággal jelennek meg, tízévente. Mindegyik újabb gyűjtemény mérföldkő és megpihenés: lehetőséget ad arra, hogy tisztán lássam, mit hoztam létre az elmúlt évtizedben, majd megyek tovább az úton, ami kicsit mindig más lesz. Folytatás, kicsit másképp, a korról is változóan.

– Pályájának, és különösen a *Szabadulószoba, félelem nélkül* című kötetnek is fontos alkotóeleme a Shakespeare-szövegek újraírása, a belőlük írt improvizációk. Vonzalma, úgy látszik, igen mély és erős a nagy művészelődhez.

– Shakespeare világa mindig is közel állt hozzám, de 2006-ban egészen új élményként leptek meg ismét szonettjei. Akkoriban Atlantában tanítottam, és pihenésként a szonettek és drámákat újraolvastam rádöbentem, hogy nagyon mély indításokat kapok egyes szavaktól, fordulatoktól, amiket használ. Mintha mai friss mondatok hasítanának belém, villanyoznának fel, nem négyszáz évvel ezelőtiek. Ekkor kezdtem el Shakespeare-improvizációkat írni, vagyis olyan verseket, amik a bennem robbanó nyelvi fordulatokat, önkéntelen asszociációkat követik végig egy-egy rímtelen szonettben. Ezekben összeszövődik az eredeti mondat a személyes Shakespeare-élménnyel, de a saját érzésvilággal és meditációval is. Beléjük szövődnek olyan gondolataim is, amilyenekről a nemrég megjelent életút-interjúkötetemben (*A világfa ágain*) szólok. Shakespeare egészen kivételes és izgató személy volt, nem véletlenül képzelik sokan, hogy nem ő írta az

életművet. Egyetlen levele sem maradt fenn, de jogi dokumentumokban, méltatásokban, naplókban és íróársak emlékezéseiben, sok száz adat maradt fenn róla mint íróról, és legalább három hiteles portré. Úgy rakhatjuk össze magunknak létét, lényét és írói világát, mint a fantomképet rajzolójú detektív – azért jelenik meg róla évről évre új könyv ma is. Számomra, egykor gyakorló politikusként, igen tanulságos az Erzsébet korabeli politikával, a patrónus főnemesekkel való erős napi kapcsolata is – az, hogy veszélyes életet vállalt egy rendőr-államban. Székfoglalómban a Magyar Művészeti Akadémián ugyancsak Shakespeare-improvizációim ezen varázslatos asszociáció-hálójáról beszéltem... Máig, újra és újra versre ihlet ez a konstelláció.

– Szívesen beszél arról, milyen közel áll szívéhez az angolszász kultúra. Évekig tanított az Amerikai Egyesült Államokban és Angliában is járt kutatóként már a Kádár-korszakban is. Sosem akart kiköltözni?

– Soha fel sem merült bennem, hogy elhagyom az országot. Minél több időt tölt külföldön az ember, minél mélyebben ismeri meg s teszi magáévá egy másik nemzet kultúráját, annál inkább érzi, hogy mégis, mindig idegen marad ott. Vannak láthatatlan, átláthatatlan határok az idegeinkben. Más eset persze, amikor sokan kimenekülésre kényszerültek, például az 1956-os forradalom bukása után. Sok író- és politikus barát került így Amerikába vagy Nagy-Britanniába, és a Kádár-korszakban nekem ők éppen az itthon eltagadott nemzeti hagyomány folytatását jelentették. Ugyancsak sok amerikai és angol költőbarátom volt, s én fordítottam őket magyarra, ők pedig fordították angol nyelvre a verseimet. Jellemző a nyelvek oly határozottan egyedi karakterére, hogy nyersfordításaimat gyakran írták át, amit szinte mindig elfogadtam, bár néha éreztem, hogy ezzel átértelmezik a művet.

– Nem fél, hogy kevesek értik a költőt?

– A komoly költészetnek többnyire kevés olvasója van. Kivételesen boldog az a korszak, amikor a költő és a közlés egymásra talál nagy művekben. A költő természetesen azért ír, hogy olvassák, de azt is tudja, nem mindig értik meg. Ez a dilemma örökzöld lett, különösen az elmúlt száz évben. Mesterem és nagybátyám, Kodolányi János remek vá-

laszt alkotott erre: az olvasó igenis tegyen erőfeszítést! William Carlos Williams első verseskötetének címe: *Al Que Quiere* – annak, aki vágyik rá. Meglehet, talán kevés olvasóra talál rá egy-egy versem, de vigasztal, hogy mindig lesznek olyan versek, amik elvégzik küldetésüket, nemcsak most, hanem a jövőben is, vagyis megérintik az embereket. Vannak ma olyan költőtársaim, akik úgy igyekeznek szólni, mint *mindenki* vagy *akárki*, magam is kísérleteztem ezzel fiatalon. De attól tartok, hogy ez tévút, ami kudarchoz vezet, mert attól, hogy a költő leereszkedik, nem biztos, hogy fel is emel másokat, s nem veszti el magát.

– Megragadom, hogy egy családtagot említett. Kodolányi János volt a nagybátyja, míg Illyés Gyula az apósa. Formálták ezek a kapcsolatok a munkásságát?

– Szellemi világomra, ami az esszé műfajában is folyton keresi a megnyilvánulást, nagymértékben hatott a nagybátyám személyisége, de akár azt is mondhatom, hogy egész pályámat behálózta. Illyés Gyulában is megvolt és bennem is él az a szemlélet, ami a derűt, a harmóniát keresi és lelkületében a magasra tör. De az ő művészete idős korában érintett meg engem igazán, amikor gyönyörű prózaverseket írt, ezeket lefordítottam angol nyelvre. Örülök, hogy ilyen körben érhettem felnőtté, de nem szabad elfelejteni, hogy közöttünk óriási különbség van. Illyés Gyula és a nagybátyám egészen más irodalmi színpadon működött, mint magam. Ők olyan kegyelmi pillanatban léptek színre, amikor az irodalom közönségformáló erővé válhatott, és állandó összjátékban bontakozhatott ki egy különösen elkötelezett nagy nemzedék. Nekik megadatott a nemzeti tudat és sors alakításának lehetősége is 1930 és 1948 között, mondhatnám, mint annak idején Shakespeare-ék színházának. És maradt muníciójuk és lelki tartásuk még a kommunista eszmeiséggel szemben is. Nekem nem volt ilyen szerencsém, hiszen az utolsó 1956-os generáció fiatal értelmiségi tagjaként egyedül kellett megküzdenem a közönségért, publikálásért, közszereplésért – akárcsak számos sorstársamnak. A 70-es évektől, indulásunktól, bennünket a Kádári hatalom keményen a margóra szorított, és nemzedékként nem engedett bennünket összefogni.

– Összegzés, így említette új verseskötetét. Hiányzik valami az elmúlt tíz, illetve ötven évből, amikor munkásságát summázza?

– Feltételezem, hogy azokban a műfajokban írtam pályám során, és azt írtam meg, amit szerettem volna. Sosem adtam ki olyan művet, amit még nem éreztem késznek. Most, amikor a jelen kötetéről beszélünk, látható, hogy sok verset négy-öt éven keresztül írtam, ameddig valóban kész lett az alkotás. Volt, hogy kevesebb idő jutott a költészetre és volt, hogy több. Egy valami hiányzik igazán a műveim közül, egy műfaj: a dráma. Mindig is erősen élt bennem a vágy a drámaíráásra, de a politikai viszonyok vagy az élet más feladatai mellett ez nem jutott szóhoz. Egyedül a rendszerváltozás idején volt lehetőségem egy modern, távolkeleti stílusú táncjáték, *A kormányzó halála*, szövegének

a megírására. Ezt a közös alkotásunkat Szabados Györggyel és Josef Nadj-gyal Párizsban mutatták be nagy közönség előtt 1990-ben, majd még sok helyen Európában. A magyar színházban olyan széljárás uralkodott akkor is, hogy darabunk Magyarországon nem került színpadra, és ez, merem állítani, nem csupán nekünk, az alkotóknak maradt örök veszteség.

Vermes Nikolett
Fotó: Debreczeni Fanni

▶ könyvről

Kodolányi Gyula: **SZABADULÓSZOBA, FÉLELEM NÉLKÜL**
Nap Kiadó, 104 oldal, 3255 Ft

A könyvek 20% kedvezménnyel
megvásárolhatók/megrendelhetőek a kiadónál:
www.kortarskiado.hu / kereskedelem@kortarskiado.hu

A KÖNYVEK

1–4. kötet

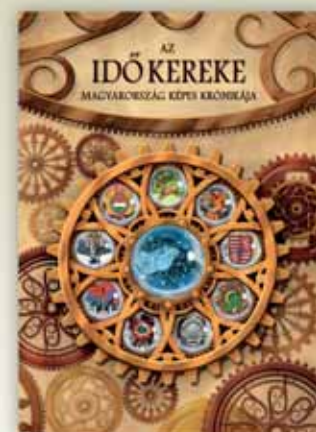
1. Kezdetben (1Móz–Ruth)
2. Eröm és énekeim (1Sám–Énekek)
3. Így szól az Úr (Ézs–Mal)
4. Meghalt és feltámadott (Mt–Jel)

A rev. új fordítású Biblia (RÚF2014) szövegével

B/5 • 464+800+616+600 oldal • keménytáblás, védőborítóval

1. kötet: 5990 Ft; 2. kötet: 7990 Ft;

3. kötet: 7490 Ft; 4. kötet: 7490 Ft

AZ IDŐ KEREKE

Magyarország képes krónikája

Szöveg: Gál Zsolt,

Kojanitz László, Pompor Zoltán

A/4 • 64 oldal • keménytáblás

2100 Ft

(Kálvin Kiadó – Reftantár)

Győri L. János – Győri Katalin

MENEKÜLŐK

Történelmi dráma két felvonásban

Fr/5 • 140 oldal • keménytáblás,

védőborítóval • 2600 Ft

(Kálvin Kiadó – TTRE)

www.kalvinkiado.hu

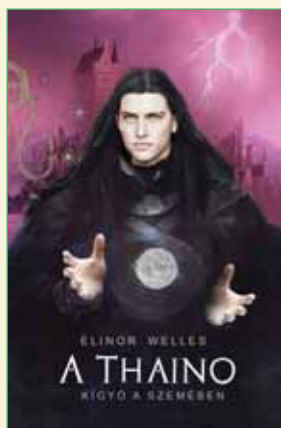
Vásároljon weboldalunkon 15% engedménnyel!

www.facebook.com/kalvin.kiado

KÉT KARÁCSONYI MEGLEPETÉS

Elinor Welles A THAINO

768 oldal, keménytáblás, 7900 Ft

„A MÁGIA ÉS ÉN... Ha tudnád, mennyire gyűlölöm! Megbélyegez, gúzsba köt, mégis megkísért és vonz. Elviseljük, használjuk és kihasználjuk a másikat. Én a mágiát, a mágia engem. A vér átka ez. Néha úgy tesztek, mintha olyan lennétek, mint mások. Mint Taras vagy az öcséd. Étel, ital, nők, aztán végül kikötök egy asszony mellett, lesz családom... Eljátszom a gondolattal, hogy ennyi az életem – magyarázza a mestermágus, Keriak Roún, a thaino, ahogy hűségese sötétel tanítványa szólítja mélységes tisztelettel. De vajon ekkora hatalom birtokában

hol marad a diadal? A kérdésre választ talál az olvasó a fordulatos, rendkívüli kalandokat felsorakoztató regény lapjain.

A Radnayak, a Krisztina bárónő és más sikeres nagyregények szerzője, Varga-Körtvélyes Zsuzsanna ezúttal – a műfajhoz illően fantáziánévet választva – a szó szoros értelmében varázslatos mítoszt teremtett.

www.kukkiado.hu

SZEMENSZEDETT IRODALOMTÖRTÉNET Köves József írásai, Török Tivadar rajzaival

126 oldal, kartonált, füllel, 1950 Ft

A szerző új könyve sajátos – „szemenszedett”, azaz nem igaz, ám kissé pimasz – irodalomtörténeti karcolatcsokor. A távolabbi és a közelmúlt jelentős íróit hozza emberközelbe fikatív, ironikus, de a környezetet, kort, életrajzot illetően teljesen hiteles történetekben. Amikor az író internetes oldalára föllette az egyik írást, ezt az üzenetet kapta: „A Juhász Gyula-karcolatot tananyagként használom. Berli diákjaim imádják. Köszönöm a kellemes perceket!” A szerző meggyőződése is ez: furcsa, humoros vagy gyakran iróniával tálalt írói magánélet-perszifláztsai,

fricskái kíváncsivá tehetik az olvasót, segíthetik megszerettetni a fiatalokkal, felnőttekkel és diákokkal a magyar irodalmat.

A karikatúrákkal illusztrált, szórakoztató kötetben szerepel egyebek között Ady Endre, Babits Mihály, Bródy Sándor, Karinthy Frigyes, Krúdy Gyula, Móra Ferenc, Vajda János, Vay (Sándor) Sarolta, Márai Sándor, Molnár Ferenc, Örkény István, Zelk Zoltán.

ahol már most Karácsony van

Az ellentét, ami vérre megy

Beszélgetés Rakovszky Zsuzsával

Rakovszky Zsuzsa új regénye, *Az idők jelei* a 16. századba viszi olvasóját, de más korszakok is kitermelték a maguk prófétáit. A történetet a néma cseléd, Liza narrálja, ítékezés nélkül. Az emberi gonoszság egyetlen megnyilvánulásához sem fűz kommentárt ő, akitől elvették a beszéd képességét, de az írását nem. Szikár szövegét ismeretlen anabaptista költő és Hermann von Kerssenbroch versei sűrítik.

– Mire készüljön az olvasó, aki kezébe veszi új könyvét: fikcióra vagy vízióra? Történelmi krónikára? Vagy példamutatásra az emberi gonoszságról?

– Történelmi forrásokat természetesen használtam, korabeli krónikát is, meg kortárs tanulmányt is. Az események adva voltak, ezek alapján próbáltam a szereplők jellemét és egymás közötti viszonyait elképzelni – valahogy úgy, ahogy egy csontkoponyából (legalábbis a filmek szerint) valamilyen számítógépes eljárással rekonstruálni lehet a koponya egykori „tulajdonosának” az arcvonásait. Ami a gonoszságot illeti: bizonyára létezik „vegytiszta” gonoszság is, amikor valaki azért árt, hogy ártsen, de ennek a történetnek az alakjai nem ilyenek: átlagos emberi tulajdonságok, irigység, sértett hiúság, bosszúvágy, makacs ragaszkodás a saját véleményéhez, amikor a tények másra utalnak – ezek juttatják el őket fokként hajmeresztő gonosztettekig.

– Tájékozódjon előzetesen az olvasó az anabaptistákról, a münsteri Szent Lambert templom órája fölött ma is függő vasketrecekről, Leydeni Jánosról, vagy elegendő muníció az olvasáshoz, ha a mai Magyarországon él?

– Annyit talán mégse lehet elvárni az olvasótól, hogy önálló történelmi kutatásokat folytasson, de erre nincs is szükség. A mai Magyarország szerencsére nem hasonlít az ostromlott Münsterhez, illetve, ha egy dologban mégis, az sajnos, úgy látom, világjelenség: jellemző az, hogy azokat, akiknek más a véleménye, nem vitapartnereknek tekintjük, hanem olyan démoni lényeknek, akiket ki kell űzni a jóérezsű emberek közösségéből. A vallásháborúk időszaka azért szolgálhat párhuzamokkal, mert az érdekellentétek még csak megoldhatók valamilyen kompromisszummal, de az ideológiai ellentét, mondhatni, „vérre megy” – képletesen, vagy a valóságban is.

– Aki történelmi regényként olvassa a radikális keresztény mozgalom münsteri fejeze-

tét, elgondolkodhat a város és a szellem történetén. De amikor királyi szóvivőnek nevezik ki a lelkészt, gyanút fog: lehet, hogy a mában járunk? A források említenek ilyen világi méltóságot?

– A forrásokat angolul olvastam, úgy emlékszem, „royal spokesman”-nak nevezték ezt a tisztséget. Nem tudom, mennyire volt gyakori annak idején ez a méltóság, de hát ez a münsteri elég rendhagyó királyság volt, és Jan Bockelsen szívesen osztogatott mindenféle fura tisztségeket a híveinek, hogy ezzel is magához kösse őket.

– Feltűnő a regényben a kettősség, a kettős értelmezés: hercegpüspök uralkodik, ő a város függetlenségének gátja. Rothman lázító tiszteletes és varázsló, Leydeni János álmodozó és ravasz komédiás, istenkirályként megújulást hirdet és restaurációt végez. A kivételesen gonosz szörnyeteg történetének az értelmezése is lehet több-rétegű, ha az olvasó a saját értékrendszerében elhelyezi?

– Erről beszélgetnek is a szereplők a könyv vége felé, hogy vajon Jan, azaz Leydeni János tényleg kivételesen gonosz volt-e, vagy csak a rendkívüli helyzet tette lehetővé, hogy igen gonosz dolgokat műveljen, és ugyanazok a tulajdonságok sok ún. átlagemberben is megvannak, csak őket nem koronázza királlyá senki, így nincsenek akkora kísértésnek kitéve, mint az, aki bármit megtehet.

– Az egyértelműség hiánya miatt lehetett hatásos a manipuláció, amit az anabaptisták is mesterien gyakoroltak? Vagy a szolgálalkúság és a fanatizmus a polgári erények nélkül önként is elfogadja, hogy az isteni törvényekre hivatkozva hóhérrá tehető a városi előljáró?

– Nem nagyon szeretem a manipuláció szót, mert az emberek nem dróton rángatott bábok: csak azt lehet „manipulálni”, akiben már eleve van valamiféle indulat, keserűség, irigység vagy neheztelés, és szívesen elhisz minden rosszat arról, akit hibáztat. Aztán ott van még az önátlatás: az ember azt is szívesen elhiszi, aminek örülne, bármilyen valószínűtlen is. A münsteriek is egyfolytában várják a felmentő sereget vagy az isteni közbeavatkozást, és amikor csalódnuk kell, elfogadják a mégoly valószínűtlen magyarázatot is. Szolgálalkúnek viszont nem nevezném azt, aki az életét vagy a szeretteit veszélyeztetné, ha szembe szállna a korlátlan hatalommal: ezek az emberek inkább csak kiszolgáltatottak.

– A münsteri példán fokról fokra láthatjuk, hogyan hasad szét az ellenséggel szemben testvéri közösség törvényen felül állókra és közönséges emberekre, és hogyan tombol az esztelenség. A nők azok, akik átlátják a helyzetet, és őrizni, de eltemetni is tudják a női energiát. Ezt olyan erényüknek, képességüknek tulajdonítja, ami hiányzik a férfiakból?

– Nem hinném, hogy a nők úgy általában különbek lennének a férfiaknál – köztük éppúgy vannak hatalmaskodók vagy rosszindulatúak, mint ahogy a férfiak között is vannak együttérzők és igazságosak – van is mindkettőre példa a regényben. Minden az egyéneken múlik, az ő erkölcsi döntésein. Az viszont talán igaz, hogy a nők általában többre becsülik az egyszerű emberi életet, a mindennapokat, mint a férfiak, és kevésbé hajlamosak föláldozni magukat vagy másokat valamilyen „ügy” érdekében.

Szikora Katalin

Fotó: Debreczeni Fanni

▶ **könyvről**

Rakovszky Zsuzsa:

AZ IDŐK JELEI

Magvető Kiadó, 368 oldal, 5499 Ft

A Gonosz természetrajza

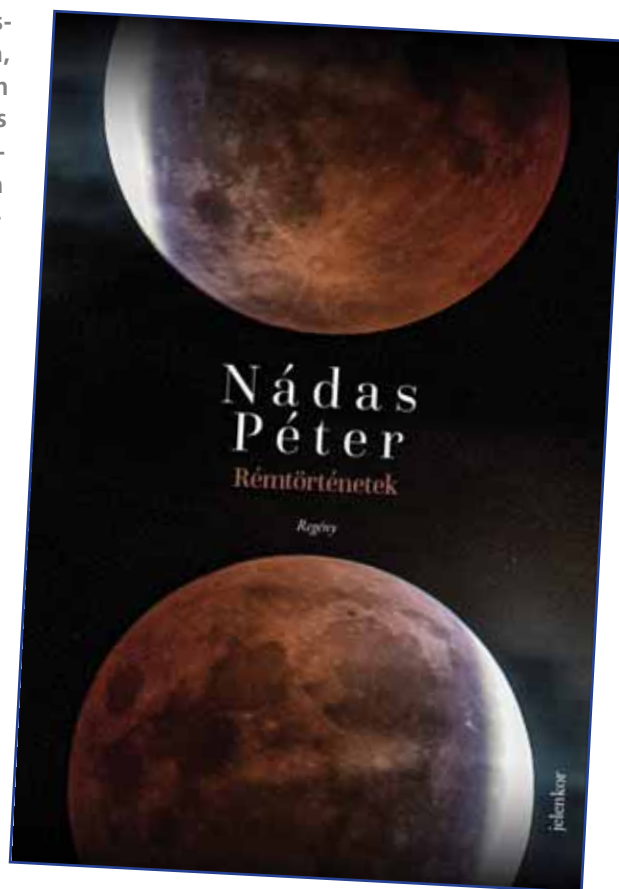
Mióta *Byung-Chul Han* a Budapesten tartott előadásán azt mondta, neki Magyarországról elsősorban Nadas Péter körtefája jut eszébe, és szívesen ücsörögne alatta, csak hogy ez már nem lehetséges; azóta egyfajta erős vonzéspontként gondolok Nadásra és a körtefájára, mintha *A hely, ahol élünk* c. esszé meghatározó, sarkalatos pontja lenne a magyar kultúrának. És még ha az említett esszé nem is, a most 80. születésnapját ünneplő Nadas életműve bizonyosan az, így nem csoda, hogy nagy lelkesedés övezte a meglepetésként megjelenő új regényt, a *Rémtörténeteket*.

A *Rémtörténetek* pedig már önmagában is meglepetés – szereplői a világháború utóhatásaiból ébredő, a kádárizmusban és a nyári hőségben fulladozó Duna ágai közötti település lakói. Ezek a lakók pedig mintha a móríci szegénységpróza legmélyebb rétegeiből kerültek volna elő: kevés örömük van az életben, és ami akad, azt is megkeseríti az, hogy a többiek ezt irigylik tőlük. Ehhez a környezethez remekül illik a szöveg során folyamatosan változó regiszter, mely gyakran marad meg a zsémbes átkozódáshoz leginkább illő tájnyelvi szinten.

Nemcsak a regiszter változik folyamatosan, de a regény központi alakjai is vetésforgóként váltják egymást, hol egyikük, hol másikuk kerül a középpontba. Az ő történeteik és hangjaik alakítják ezt a nagyívű szövegszöveget, melyben a sok különböző hang és nézőpont olyan, mintha egy kórusművet hallgatnánk. A kórusból is kiemelkednek azonban néhányan, akiknek személyes története a regény egyes pontjain előtérbe kerülnek.

Ilyen például Várnagy Teréz, az egykori megesett lány, aki szégyene után (melyet csak a falu gondol annak, ő maga nem bánta meg tetteit) Budapestre megy szolgálólánynak, és így az ő visszaemlékezéseinek keresztül beleshetünk a polgári életbe is, kapunk egy kapcsot a szegény paraszti és a gazdagok világa között. Teréz azonban a történet idején már keserű, zsémbes öregasszony, akinek percről percre olyan káromkodások hagyják el száját, hogy azt még a legfantáziadúsabb kocsis is megirigyelné, a falu pedig nem felejt, először Bánya, majd Banya Terézként örök kiközösítettként tengeti közöttük életét. Az egyetlen, aki hajlandó segíteni neki, a gyengeelméjű, epilepsziás Róza, akinek fizikai erejét és nőiségét is mindenki gátlástalanul kihasználja – talán a falusiak által gonosz boszorkaként emlegetett Teréz az egyetlen, akinek akad hozzá egy kedves szava.

De feltűnik rajtuk kívül a kocsmában pohártörölgetőként és prostituáltként tevékenykedő Törpíke és az ő meglepően nagytermetű fia, Imre; az ördögűző pap, Jónás atya; a kriminálpszichológiát hallgató és túl csinosan öltözködő Mirák Piroska, illetve a hozzá különös kapcsolattal fűződő, izomsorvadással sújtott, ám annál nagyobb intelligenciával megáldott, tolószékes Misike.

A regényt több kritikus is thrillerként jellemezte, és valószínűleg ezt hivatott megidézni a borító is, melyen a két szembenálló hold képe azt a jelenetet juttatja eszünkbe, mikor János vitéz a boszorkányok falujába téved. Ez a boszorkányszombat azonban, minden igyekezet ellenére inkább megmarad ígéretnek, semmint hogy különösebb hatással lenne az olvasóra. A legtöbb borzongást keltő motívum és elem ugyanis olyan szereplőkkel kapcsolódik össze, akiknek mentális jólétében már amúgy is kételkedik az olvasó – a baljóslatú halálmadarat a gyengeelméjű Róza pillantja meg; volt úrnője szellemét a már örület felé közelítő, idős Teréz látja; a pszichopata hajlamokkal rendelkező Imrébe pedig a szinte vak küldetésstudattal rendelkező Jónás atya képzele bele a Sátánt. Nem thriller ez tehát és még csak nem is krimi, bár talán jobban hasonlít egyfajta nyomozós játékra, melyben az olvasó az egyetlen detektív, és az emberekben rejlő nagybetűs Go-

noszt kutatja. Mert erről szól a *Rémtörténetek*, jobban, mint bármi másról: a Gonosz földi jelenlétéről és működéséről, és arról, hogyan üti fel fejét a hétköznapokban. Márpedig itt mindenütt jelen van: ott van Teréz szüntelen zsémbelésében és átkozódásában, ott van Róza minden apa-nélküli várandósságában, ott van Piroska önkéntelenül is kihívó viselkedésében, ott van Misike gondosan előkészített tervében, és mindenekelett ott van Törpíke szerencsétlen nevéfosztott nagyiában. Ettől a felfedezéstől viszont valószínűleg csak az borzong meg, aki még sosem tapasztalta saját bőrén egy kisközösség mérhetetlen gyűlölködő, kitaláló erejét.

A regény viszont rámutat arra is, és itt kanyarodom vissza a körtefa pusztulása fölött érzett gyászos hangulathoz, hogy ez az öröm nélküli, keserű gyűlölet bizony fenntarthatatlan és mételező: a történet szereplői mind elkerülhetetlen végzetük és pusztulásuk felé haladnak. Az olvasó pedig úgy érzi magát, mint egy baleset előtti utolsó pillanatokban: tudja, mi fog történni, de a kormányt sem tudja már félrerántani, és muszáj befejeznie a megkezdett mozdulatot.

A *Rémtörténetek* nem lesz mindenki kedvenc olvasmánya, de nem is ez a célja – az emberi gyarlóságra rámutató művek ritkán válnak azzá. Azonban olyan egyedi témákat és technikai megoldásokat vonultat fel, olyan szokatlan és újszerű hangokon szólal meg, hogy méltóan különleges helyet foglal el mind a Nadas-életműben, mind pedig az olvasó könyvespolcán.

Bráder Edina

Nadas Péter:

RÉMTÖRTÉNETEK

Jelenkor Kiadó, 464 oldal, 4999 Ft

A reálisnál nincs abszurdabb jelenség

Darvasi László új novelláskötetéről

A „vidéki” léthelyzetről rajzol képet *Darvasi László* új novelláskötete: *Az év légiutas-kísérője*. A Magvető Kiadó ezzel közzönti a hatvanéves szerzőt, aki folytatja hét éve megjelent hasonló témájú novellagyűjteményét, az *Isten*. Haza. Csal. címűt.

– **Honnan ennyi helyismeret, arcél, drámai történet? Mennyi munka van e mögött?**

– Ezek hét év erősen válogatott novellái. Legalább ennyi lett volna még, nem is rosszabbak, de inkább elhagytunk hasonló tematikájú vagy sorsvariációt mutató történeteket. Elvileg hét év termése, de az ember mindig úgy írja az aktuális könyvét, vagy úgy kellene írnia, hogy abban az egész élete és minden tudása benne legyen. Ha azt mondom, hét év, ha azt mondom, kaptam egy történetet, akkor a hét évben benne van a hatvan évem, minden, amit az emberről tudok, vagy tudni vélek. A jó novella az ilyen. Mindent tud, és tucatnyi kérdést kell, lehet neki föltenni, és nem biztos, hogy mindre lesz kimerítő válasz. A pontosan definiálhatóság hiánya legyen csak a dramaturgia része, annak a kiváltsága. Ha nem ilyen, túl egyértelmű vagy titoktalan a szöveg, akkor sajnos legfőljebb tárcsa marad a megénekelte esemény. Az se rossz, de a tárcsa nem tud mindent. Csakhogy amit tud, ha jó ökelme, azt nagyon tudja. De nehéz is jó tárcát írni. A tárcsa olyan, mintha buta lenne, közben rafkós, mint egy csibész kis túlélő. A novella sokszor eseménytelen, mint egy szürke séta, közben, jaj, rád szakadt az ég.

– **Első látásra realista írásokat olvasunk, mégis tele vannak abszurd, groteszk elemekkel. Jellemző, hogy a cselekmény váratlan, meghökkentő fordulatot vesz ahhoz képest, amit az olvasó az elején föl tételezne. Ez novellairói ars poeticájának fontos részévé vált.**

– Más azt mondta, hogy azért nem lepődik meg ezeknek a novelláknak az olvastán, mert tudja, meglepetés fogja érni. Mi úgy élünk, mondjuk tizenöt éve, hogy szinte mindennap meglepődünk. És nem értem, miért. Mintha még mindig nem értenénk, mi a csoda történik velünk. Pedig pontosan az történik, amit a rendszerváltás nagy áhítattal és naiv boldogsággal föl akart számolni, az éledik újjá, erős támogatottsággal és hathatós közreműködéssel. Az ország lemondott a demokratikus szocializációról. Azért, mert új uralkodó osztályt építünk, még nem kellene

szarházinak lenni. A stresszelt középszer akar mindenáron aranyat mosni. Szólok, nem fog menni. A történelem beleszivárogo a hétköznapjainkba, és szétmarja, erodálja az intim, személyes szférát. De én nagyon ritkán írok erről, úgy mond konkrétan. A szépirodalom, amihez érteni vélek, nem erre való. De hogy mire való, azt se tudom.

– **Feltűnő, hogy az ábrázolt hétköznapi történetekbe, emberi kapcsolatokba alig szűrődnek be közéleti, politikai kérdések.**

– Hirtelenjében öt novellát is felsorolhatnék, ahol az úgynevezett közügy erős hangsúllyal jelenik meg. De nálam a konkrét történelem mindig is a háttérben volt, nem díszletként, mert annál azért mindig többet jelentett. A díszlet statikus, nem beszél, nem dramatizál, nem sért vagy segít. Én a történelmet megszólaltatom. Belerondít a történetbe, beleszól vagy alakít. Mikor hogyan. Nézzük a besúgó novellát. Az a történet egy mintapéldája lehetne annak, hogyan kezelem a személyes sorsot és drámát, a közügyet, illetve a történelmet. Egy besúgó drámája, tessék, szerelem, család, minden van benne, ami kell. Minden mindig bonyolultabb annál, ahogy gondoljuk. A nőansz néha ránő a történetre vagy szétfeszíti. Egy másik történetben egy szerelmes nő

megtalálja a menekülő ukrán kisgyerek babáját, azt elviszi a szerelme gyerekének, majd, amikor átadja, pedig már nem így működött a teste, menstruálni kezd. Az alvónak hitt női testnek ez nem egy csodásan történelmi cselekménye?

– **De igen. Ugyanakkor sok a durvaság, az erőszak. A szereplők folyton alkoholt isznak. Összességében egy disztópikus társadalom képe sejlik föl ezekből a történetekből.**

– Ez az ország elég sokat iszik, ez nem disztópia. Ez az ország meglehetősen erőszakos, ez sem disztópia. Az ország vezetői autoriter kényállomokkal bájolognak, míg a legélesebb kritikával illetik a nyugati partnereiket, csak mert a demokratát lehet kritizálni, ez sem disztópia. Ez az ország fölszámolja a civiltéget, nem disztópia. A magyar nők sokaságának a szerelem kistündére nem varázslott még orgazmust, szerintem ez sem disztópia. Ócska számokkal lett eltakarva a járvány igazi jelentősége, és a nyomasztóan sok haláleset sem disztópia. Közszolgálat nincsen, ez sem disztópia. De ha ezt mind megírom, mégis úgy néz ki, mintha az lenne. Lehet, hogy a reálisnál nincs is abszurdabb jelenség.

– **Önt először költőként ismertük meg. Sikeres nagyregényekkel is a tarsolyában novellairóként – közismert írói álnevével: Szív Ernőként – mik a további tervei?**

– Halhatatlanok címmel készül egy igazán nagy regény. A huszadik században játszódik és visszatérnek a könnyemutatványosaim. Nagy, bonyolult szövéssű, Törökszentmiklóson, Budapesten játszódó történet lesz. Műtán sok műfajban ügyködöm, a tárcák és novellák sorozata folytatódik. Van több Szív Ernő kötet. Van egy félkész családtörténet. Van drámaötlet. Majd csak azt kell kitalálni, mit, mikor és minek. Hogy minek hogyan legyen értelme. Menjen úgy a munka, hogy fájjon és jó is legyen. Bármennyi is van még hátra, nem fogok unatkozni.

Varsányi Gyula
Fotó: Debreczeni Fanni

▶ könyvről

Darvasi László:

AZ ÉV LÉGIUTAS-KÍSÉRŐJE

Magvető Kiadó, 248 oldal, 4499 Ft

Nem csupán skiccek

Ha Tandori könyvajánlóiról kell egy könyvajánlóban szólni, az embert óhatatlanul „elviszi” a tandoris hang, mint gyakorlatlan kánonéneklőt a másik, markánsabb szólam. (Apropó: egy helyütt a kánonnal viccelődik: mit tud ő az irodalmi kánonokról, írja, az talán valami karének – példás és pedáns humor, igazi tandoris kikapcsolódással.) Fontos, hogy nem kritikákról, recenziókról van itt szó, hanem páratlan szabadságfokkal, szubjektivitással, eredetiséggel papírra vetett karcolatokról, „tandoriádákról”.

A Könyvhétben egykor megjelent Tandori-könyvajánlók gyűjteménye igazi kordokumentum: miközben egy sziporkázó elme követésre érdemes útmutatóit olvassuk a korabeli könyvtengeren evezve, feltárul magának a lapnak is egy csodás fejezete: 2006 és 2013 között a költő nemcsak írásaival, hanem telefonjaival, képeslapjaival, lefirkantott üdvözléteivel, grafikáival színesítette a szerkesztőség életét. Kiss József főszerkesztő élvezetes utószavából kirajzolódik ez a személyes találkozást ugyan mindvégig nélkülöző (Tandori ekkor már nem járt el sehová), mégis szívet melengetően életteli és baráti munkakapcsolat, és mindennek képes lenyomatait is megcsodálhatjuk a kötetben: koalás vagy „sima” mackós képeslapot, üdvözlő sorokat, „Picasso után szabadon” felskiccelt avignoni, pontosabban meztelen (légi)kisasszonyokat (az alájuk írt poént nem lövöm le), és még sok-sok böngészni való rajzos üzenetet vagy gépiratot.

S maguk a könyvajánlók? Hozzá kell szokni Tandori kihagyásos, pergőn asszociatív, lóugrásos stílusához, de ha az ember ráhangolódik, akkor habzsolni fogja ezeket a hatalmas műveltséganyagot csillogtató, hol költői, hol haveri beszélgetésre emlékeztető, humorban bővelkedő szövegeket.

Tandori nem finnyáskodik a műfajokat illetően sem: belefér nála a könnyed irodalom is – Nat Roidnak hogyne férne bele! –, de ezeknek mindig megvan a maga egyedi értéke, mint például egy jeles tibeti író által jegyzett Sherlock Holmes-kötetnek, amely a kalandregényt „a szellem rejtélyeivel fűszerezi”.

S persze újra meg újra felbukkannak a szerelletes témák és kiadók, így például a Typotex vagy a Kalligram, legyen szó Arasse Festménytálmányairól vagy Faulknerrel az *Augusztus fényéről*.

Kedves, ahogy Tandori „rácsatlakozik” egyes ajánlott művekre, és bizony kevés olyan mű akad, amellyel ő ne találna szegről-végről valami rokonságot: örvendezve ajánlja például Szondi György bulgáriai irodalmi kaleidoszkópját, mintegy mellesleg megemlítve, hogy maga is fordított 19. századi, 20. század eleji bolgár klasszikusokat, de még egy vaskos Nat Roid-gyűjtemény is megjelent bolgáru.

És persze előkerül a könyvajánlóban Nemes Nagy tanárnő, Mézöly, a magyarított Thomas Bernhard, „Witti”, Paddington... – minden fontos figura, akik benépesítették a Tandori-univerzumot. Tesék bátran elvegyülni közöttük!

Laik Eszter

TANDORI SZUBJEKTÍV

Tandori Dezső könyves írásai a Könyvhétben
Kiss József Könyvkiadó, 140 oldal, 3240 Ft

Már több mint 50 új kötet!

Tudtad, hogy a Mars jóval kisebb, mint a Föld, mégis a felszíne nagyjából akkora, mint a földi szárazföldek összterülete?

www.babilonkiado.hu

WWW.VALOGATOTTKONYVEK.HU

Járműves, beszélgetős mesekönyvek

Budapesti helyszínek!

• Vili egy Tátra, Bobi egy Ganz villamos, és miközben a magyar főváros legszebb vonalain – az 1-esen illetve a 2-esen – járnak, izgalmas kalandokban van részük.

• Tomi, a 7-es busz találkozik Morisszal, a metróval és Misával, a vonattal, Samuval, a vágány taxival és Rozival, a csinos piros trolival, miközben utasai mesélnek.

A kétgyermekes édesanya, Baginé Lugosi Diána tartalmaz, interaktív és modern meséjét Felföldi Anna élethű és kedves, egyúttal a fantáziának is teret engedő rajzai elevenítik meg. 3-8 éveseknek ajánljuk.

WWW.VALOGATOTTKONYVEK.HU

„Arccal a jövő felé a múlton dolgozom”

Beszélgetés György Péterrel

A *gyanútlanág vége* című esszé-, tanulmány- és kritikai kötet megmutatja, hogy miként éltünk Pannóniában az elmúlt évtizedekben. A szerző utóbbi években született szövegei közül szerepelnek benne a Csoóriról, Petriről, Kertész Imréről írtak, a két Rajk Lászlóról készült tanulmány, élén a mártír apa folyton újraíratott önéletrajzával, és a kisfiú, ifjabb Rajk László éveken át erőszakkal megváltoztatott nevével. Belekerült a Tandori-házaspárról rendezett és a pannonhalmi Kibékülés című kiállítás kritikája. A temetőkről, az emlékezés helyeiről szóló több részre tagolt esszé nemzetközi kitekintést is ad.

– Két-három, szerintem kulcsmondatot emelek ki a súlyos témákat körbejáró kötetből: „A bűnre nem válasz a hallgatás.” Majd: „A bűn nem öröklődik, ellenben kimondandó. Elhallgatása a későn születetteket is bűnössé teheti.” Érzett ilyen vezérlő elveket indulásnál?

– Igen, bár bonyolult volt az indulás. Az első közlésű Kertész-tanulmányon sokat kellett variálni, hogy a jogi problémákat kikerüljem. Az ő két regénye, a *Szodomai magányos* és az *Én, a hóhér* komor szövegek, de nem lehet belőlük közölni. Nem azért, mert a Berliini Művészeti Akadémián a *kéziratokat* őrzik, hiszen azok már le vannak gépelve. Mivel azonban soha nem jelentek meg ezek az írások, tehát a fennálló törvények szerint kéziratnak minősülnek, csak akkor lehet használni őket más munkákban, ha a család ehhez hozzájárul. Ez teljesen legitim. Kertész Imre kéziratának akár csak részbeni közzétételét Schmidt Máriának kellene jóváhagynia. Nem látom ezt a lehetőséget nyitva magam előtt. Értem, hogy Kertész Imre ezt a megoldást elfogadta, mert ha nem tette volna, akkor, mielőtt meghal, szól a feleségének, Magdának, hogy ezt vonják vissza. De nem szólt, így az feltétlenül érvényes. Előbb-utóbb majd ki fogják adni a két szöveget, és akkor, mint mindenki, én is azt írok azokról, amit akarok.

– Nem tartott tőle, hogy a Csoóri-szöveggel a mai napig darázs-fészeknek számító témához nyúl?

– Szerintem komoly és fájdalmas tévedés, hogy Csoóri antiszemita volt, s ezért hallgatásra ítéltetett. Az 1990-ben, a *Hitelben* megjelent Nappali hold valóban súlyos tévedés volt. De melyikünk ne tévedett volna? A népi-urbanus ellentét a Horthy-korszak nem kis ré-

szében meghatározó volt, s számos téves, olykor szomorú, máskor felháborító elemet is tartalmazott. De nem volt érvényes sem a '60-as években, sem a '70-es évek elején. A Nappali holdban Csoóri kétségkívül komoly tévedése az új rendszer viszonyai között jóvátehetetlenné vált. Nem tudom, miért és miként alakult ki az a szemlélet, amely ebben az írásban meghatározó. Nem volt rá oka, hogy valamiféle kisebbségi érzése legyen a zsidókkal szemben, ráadásul, nem is tekintette létező határoknak 'a' zsidók és 'a' nemzsidók közti esetenként eltérő különbségeket, kulturális jelentések közti eltéréseket. S ekkor készült el az a szöveg, amelyben ott szerepelt egy téves és fájdalmasan értelmezhetetlen mondat a *Hitel* 1990. szeptember 5-i számában arról, hogy „a szabadelvű magyar zsidóság kívánja stílusban és gondolatilag »asszimilálni« a magyarságot.” Arról senki sem tehet, hogy ő ezután egy büntetés-szerű életet volt kénytelen elszenvedni öregségében.

– A négy temetőről szóló írás azért is fontos, mert személyes. A saját nehéz gyász munkáját is sikerült belefoglalnia. Milyen sorrendben találkoztott ezekkel az emlékhelyekkel?

– A Farkasrétivel legrégebben. Amióta meghalt a nagymamám meg a mamám, ott sokszor megfordulok, bár korábban soha nem hittem, hogy temetőbe fogok járni. De ezek

mind fontos szövegek a számomra. Camus nyughelyére véletlenül mentem el. Rokonoknál vacsoráztunk az észak-provence-i Laurisban, amikor a feleségem unokatestvére, igazi francia intellektuel, megemlítette, hogy Camus sírja a szomszédos Lourmarinban található. Camus két évvel 1960-ban történt végzetes balesete előtt az 1957-ben elnyert Nobel-díjából vett házat a Luberon-hegység lábánál. Az *első ember* című, önéletrajként is értelmezhető regényét ezen a tájon kezdte írni, amely Algériára és gyerek- meg ifjúkorára emlékeztette. Művei utóélete révén a 20. század egyik legnagyobb hatású művészet-teoretikusának, Walter Benjaminsnak a Port Bou-i síremléke pedig átvezet a tengerhez, mint az egyik nagy temetkezési helyhez, mivel az áll az üvegtáblán, hogy „Nehezebb a névtelenek emlékezetének tisztelettel adózni, mint a híres emberek emlékezetének. Pedig a történelem építménye a névtelenek emlékezetéből épül fel”. Szóval a Földközi-tenger a következő, amelyben legalább ötvenezer ember holtteste úszik. Számomra halálosan kétségbeesítő, hogy az Unió „határain” menekültek ezrei tűnnek el ma is nyomtalanul, vagyis fulladnak bele a tengerbe.

– Azt írja a könyvben, hogy „Évtizedek óta arccal a jövő felé a múlton dolgozom”. Továbbra is ez a célja?

– A szerintem fantasztikus amerikai szobrászról, Richard Serráról szeretnék írni, de hogy tanulmány vagy könyv lesz-e, az azon is múlik, hogy össze tudom-e gyűjteni azt a tetemes összeget, amit könyvkiadás esetén a fotók jogdíjáért kell fizetni. Camus is erősen foglalkoztat. Decemberig pedig William Kentridge-ről kell megírnom egy szöveget. Az ő munkája került a korábbi, *Faustus Afrikában* című kötetem borítójára.

Mátraházi Zsuzsa
Fotó: Szabó J. Judit

▶ könyvről

György Péter:
A GYANÚTLANSÁG VÉGE
Tanulmányok, esszék, kritikák
2018-2022

Magvető Kiadó, 336 oldal, 5999 Ft

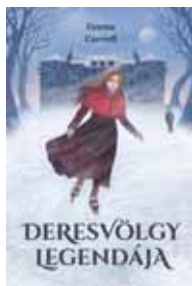
Encsem, bencsem, meskete, karácsonyra

ÖRÖKZÖLD NYÚL PÉTER TÖRTÉNETEK ÉS ROMANTIKUS KÍSÉRTETREGÉNY A MANÓ KÖNYVEKNÉL

Nyúl Péter meséi több mint száz éve bővülnek el kicsiket és nagyokat: napsütéses, viráglepte erdők-mezők, emberruhás erdei állatok, hamisítatlan angol vidéki táj. *Beatrix Potter* 19. századi meséi nyomán most **Mesék minden évszakra** címmel elevenednek meg az író kedves figurái és bájos képi világa *Szabó T. Anna* fordításában.

Nyúl Péter népes körének történetei nemcsak az évszakok jellegzetességeivel ismertetik meg a gyerekeket, de a mesék végén található feladatok alkalmat adnak a szülőkkel való közös játékra is. **Deresvölgy legendája** címmel jelenik meg *Emma Carroll* kedélyt borzongató romantikus kísértetregénye. Tilly 19. századi története szerelemről és halálról, vesztéséről és megbocsátásról a mának is szól. A sztori szerint a 15 éves Tilly egy véletlen baleset okán találkozik a kastély tíz évvel azelőtt elhunyt ifjú vikomtjának a szellemével. Cselédnek szegődik a sötét tragédiák árnyékába burkolódzó kastélyba, ahol szellemek és kísértetek tanyáznak. Szilárdan hisz benne, hogy az ifjú vikomt csak az ő segítségével lehet örök nyugalomra. A lebilincselő regényt *Szabados Tamás* és *Rindó Klára* fordította.

TERMÉSZETISMERET ÉS MÁGIKUS ÁLLATOK A BABILON KIADÓNÁL

Versbe szedett ismeretterjesztő mesékkel kedveskedik a kicsiknek *Gabby Dawnay* 5 perces kis csodák című képeskönyve. Az apró történetekben megismerkedhetnek az erdő lakóival, a gombák varázsával, a gímszarvas dalával, vagy a mézelő méhekkal. A *Fenyvesi Orsolya* tolmácsolásában és *Mona K* rajzaival illusztrált egyszerű versikéket a mesék végén rövid természettudományos magyarázat egészíti ki. Kicsit nagyobbaknak szól a

Mi Micsoda Olvasó két újabb kötete, az egyik ragadozó madarakkal, a másik **Magyarország** természeti, épített és kulturális szépségeivel foglalkozik. Bemutatja a **Ragadozó madarak** felépítését, életmódját, fajtáikat és elterjedésüket a nagyvilágban, a héjtól a gatyásölyvön át a változatos sasfélékig. A tanulók ismereteiket játékos tudáspróbával tesztelhetik. A német licence alapján megjelenő sorozat magyar darabját *Rozgonyi Sarolta* állította össze. A vörös bolygóként elhíresült **Mars** áll a középpontjában a még nagyobbaknak készült Mi micsoda sorozat legújabb kiadványának. A könyvből sok mindent megtudunk a sivatagbolygó felszínéről, vulkánjairól és más felszíni formáiról, időjárásáról és légköréről. Ennél is izgalmasabb a Mars-kutatás jelene és jövője, a bolygó meghódításának lehetősége és egy esetleges kolonizáció. Tiszta káosz címmel, 12. köteténél jár *Margit Auer* népszerű **Mágikus állatok iskolája** című sorozata (több alsorozattal kiegészítve), amelyben folytatódnak a gyerekek és beszélni tudó mágikus állataik közös kalandjai. Ezúttal egy mágikus állatkereskedésben uralkodik el a káosz, és kiderül, hogy a varázslatos állatok világa sokkal tágabb, mint eddig hitték. A könyvet most is *Nádori Lídia* fordításában és *Nina Dulleck* rajzaival vehetjük kézbe.

BALERINÁK, ŰRKUTATÁS ÉS TENGERI ÁLLATVILÁG A NAPRAFORGÓNÁL

Újra megjelenik a kiadó népszerű Barátnőm/Barátom sorozatának tagjaként *Sue McMillan* tollából, *Pataki Andrea* fordításában és *Kimberly Scott* rajzaival a kislányoknak szóló **Balerina a barátnőm** című képes mesekönyv. A balettiskola mindennapjait ábrázoló történetek a tánc vilá-

lágába vezetik el a kis olvasókat; ragyogó tehetségekről, barátságokról, lámpalázzról, a versenyek és előadások izgalmáról szólnak, de elsősorban a mozgás és a tánc szeretetére hívják fel a figyelmet. Csillagászat iránt érdeklődő nagyobb gyerekeknek szól *Paco Torrubiano* csillagász **Az űr enciklopédiája** című majd' kétszáz oldalas, impozáns kötete *Szabó Tamás* fordításában. A több száz képpel illusztrált könyv közérthetően magyarázza meg a csillagászat bonyolult problémáit: a csillagok születését, a Naprendszer kialakulását és felépítését, vagy a galaxisok és köztük a Tejút működését. Foglalkozik az univerzum kezdetével, a csillagászati megfigyelések eredményeivel és a világűr meghódításának lépcsőfokaival. A tengeri élővilág felfedezésében segít a kiadó nagyméretű, reprezentatív **Atlasza az óceánokról**. A kötetben található csodálatos rajzokat *Lidia di Blasi* készítette, a hozzájuk tartozó rövid, ismeretterjesztő magyarázatokat *Consuelo Delgado* írta. A kötet áttekinti az Atlanti-, a Csendes-, az Indiai- és a Déli Óceán, valamint a Jeges-tenger állatvilágát, viselkedési és táplálkozási szokásait, és a klímaváltozás sajnálatos jelenségeit, mint a korallfehéredés, a víz savasodása, vagy a műanyag hulladékokból kialakuló tengeri szigetek károkozása.

Sz.Zs.

Mesék minden évszakra, Manó Könyvek, 144. o., 6490 Ft; E. Carroll: Deresvölgy legendája, Manó Könyvek, 352 o., 3490 Ft; G. Dawnay: 5 perces kis csodák, Babilon Kiadó, 96 o., 6200 Ft; Mi micsoda olvasó - Ragadozó madarak, Babilon Kiadó, 64 oldal, 2790 Ft; Mi micsoda olvasó - Magyarország, Babilon Kiadó, 64 o., 2790 Ft; Mi micsoda - A Mars, Babilon Kiadó, 48 o., 3990 Ft; M. Auer:

Mágikus állatok iskolája 12., Babilon Kiadó, 256 o., 3790 Ft.; S. McMillan: Balerina a barátnőm, Napraforgó Kiadó, 160 o., 3990 Ft.; Az űr enciklopédiája, Napraforgó Kiadó, 176 o., 6990 Ft.; Atlasz az óceánokról, Napraforgó Kiadó, 62 o., 5990 Ft.

Örökzöld mesék új köntösben a Móra Kiadónál

A Kerekítő sorozat megálmodója, J. Kovács Judit 2006-ban azzal a céllal indított játékos baba-mama foglalkozásokat, hogy támogassa a szülőket nagyszülei játékaiknak és dalainak újrafelfedezésében, s általa az ölbeli játékok beépülésére a kisgyerekek mindennapjaiba.

2008-ban weboldalt indított, 2009-ben megjelent az első mondókás könyve. A baba-mama foglalkozáshálózat és a mondókás könyvcsalád azóta része a kisgyermekes családok életének, 2010-től saját mesefigurával, a Kerekítő Manóval. A drámapedagógus szerző 20. kötete **Kerekítő Manó adventi mondókatára** címmel jelenik meg az ünnepekre *Kállai Nagy Kriszta* szerethető és sokak számára ismerős képi világával. A könyvben az adventi várakozásnak megfelelően 24 mondóka és a hozzájuk kapcsolódó jeles napi szokások ismertetése biztatja a szülőket, hogy csemetéikkel együtt játsszanak és készüljenek az évkor legfontosabb ünnepére.

Hogyan kerül egy ausztrál vombat Lappföldre? A meghökkentő című kötetet – **Vombat a hóban** – *Hiltrud Baier* jegyzi, aki az adventi időszak minden napjára írt egy-egy mesét. Főhőse egy kalandvágyó ausztrál vombat, aki forróövi hazájából a messzi északra utazik, hogy ott rénszarvasokat és havat lásson, valamint találkozzon a Mikulással. Az utazás viszontagságaiban régi és új barátai segítik. A távoli vidékek összekapcsolása nem véletlen: a német szerző több évig élt Lappföldön, ausztráliai utazásai során pedig megismerkedett a déli félteke e mókás lakóival. A sok humorral megírt történeteket *Magyar Andrea* fordította és *Stefanie Jeschke* mosolygató rajzai illusztrálják.

A klasszikus mesék szerelmeseinek készült a világ legszébb meséiből a **Hétszershép** című válogatás, amelyben tizenhat ismert és kevésbé ismert európai mese kapott helyet *Verena*

Körting egyszerre klasszikus és modern rajzaival. *Andersen* és a *Grimm* testvérek jól ismert történetei mellett *Ludwig Bechstein* nálunk kevésbé ismert meséi (*Eldorádó meséje*, *A molnár meg a vízitündér*, *Hétszershép*) szerepelnek a nagyalakú kötetben. A most felnövő nemzedék a legnevesebb fordítók (*Baróti Lajos*, *Kertész Judit*, *Nádori Lídia*, *Rab Zsuzsa*, *Rónay György*, *Szinnai Tivadar*) tolmácsolásában ismerheti meg a felejthetetlen és mindig újra elővehető, örökzöld történeteket.

A *Micimackó* megjelenésének 95. évfordulójára látott napvilágot *A. A. Milne* és *E. H. Sephard* nyomán a tehetséges ifjú író, *Jane Riordan* **Volt egyszer egy mackó...** Mielőtt minden elkezdődött című meseregénye *Mark Burgess* stílusosan korhű rajzaival. Az író örömmel tett eleget a felkérésnek, és tért vissza azokhoz az időkhöz, mielőtt *Róbert Gida* a Százholdas Págyon egyik fájába költözött, mielőtt *Fülesnek* születésnapja lett, és mielőtt *Malacka* azt a Nagy Dolgot művelte. A világ leghíresebb mackója éppolyan naivan ábrándos, amilyenek megszerettük és barátai éppoly hóbortosak, amilyenek megszoktuk. A fordításban *Szlukevényi Katalin* hűségesen átvette *Karinty Frigyes* zseniális műfordításának közismert szófordulatait és szóképeit, így visszaköszön a jól ismert nyelvezet, az otthonosság érzetét keltve bennünk. A történetek mintha *Milne* tollából születtek volna: megtudhatjuk, hogyan került *Micimackó* *Róbert Gidához*, mikor érkezett meg *Füles*, miként barátkozott össze *Malackával* és milyen kalandokba keveredtek.

Dan Freedman egyike a legkiválóbb angol sportújságíróknak. Nagy focirajongó, gyerekkorában maga is focista akart lenni, felnőve a legnagyobb futballjátékosokkal készített interjút. Kedvenc sportágáról *Jamie, a focicsoda* címmel ifjúsági regénysorozatot írt, és gyakran tart workshopokat gyerekeknek a sport szeretetéről. Regénye egy

hasonló címen futó, népszerű angol tévésorozat kiindulópontjával szolgált. A hétrészes sorozatból most egyszerre két kötet is megjelent *Cselleng Ádám* sportriporter és amerikai futball-szakértő avatott fordításában. A regény főhősének – aki a *Kingfield School* legjobb balszélsője – éppen úgy az a vágya, hogy profi focista legyen, mint anno a szerzőnek. Az oda vezető út viszontagságait, sikereket és hullámvölgyeket jeleníti meg a sportriporter-író fordulatos, a meccsek közvetítését idéző stílusban megírt regényében.

Kezdőktől a haladóig, kilenctől tizennyolcéves korig buzdítanak olvasásra *Holden Rose* könyvei, aki a civil életben is fiatalokkal foglalkozik, motivációs előadásokat tart, és saját You Tube csatornája van. Polgári nevén *Kovács Attila* olyan pörgős, fesszes tempójú kalandregényeket ír, melyeket fiatalon ő is szívesen olvasott. Pihentetni és szórakoztatni akar, néha egy kis tanulsággal. A borzongani vágyó serdülőket célzó *Lapozz és parázz!* sorozatban megjelent **Azonosított repülő tárgy** című ifjúsági regénye a sci-fi műfajába vezet be az érdeklődő tinédzsereket. Amikor *Liverpool* felett megjelenik egy gigantikus űrhajó, három óra alatt megváltoztatja az addig ismert világot. Az idegeneknek látzólag semmi nyoma, mégis invázió történt.

Az űrlények köztünk vannak! Vagy mi vagyunk bennük?

Sz. Sz.

J. Kovács Judit. *Kerekítő Manó adventi mondókatára*, Móra Kiadó, 56 o., 2999 Ft; H. Baier: *Vombat a hóban*, Móra Kiadó, 104 o. 3499 Ft; *Hétszershép*, Móra Kiadó, 208 o., 6999 Ft; *Holden Rose: Azonosított repülő tárgy*, Móra Kiadó, 184 o., 2999 Ft; J. Riordan: *Volt egyszer egy mackó...*, Móra Kiadó, 128 o., 4499 Ft; D. Freedman: *Jamie, a focicsoda I-II.*, Móra Kiadó, 168 o., 2499 Ft.

TANDORI SZUBJEKTÍV

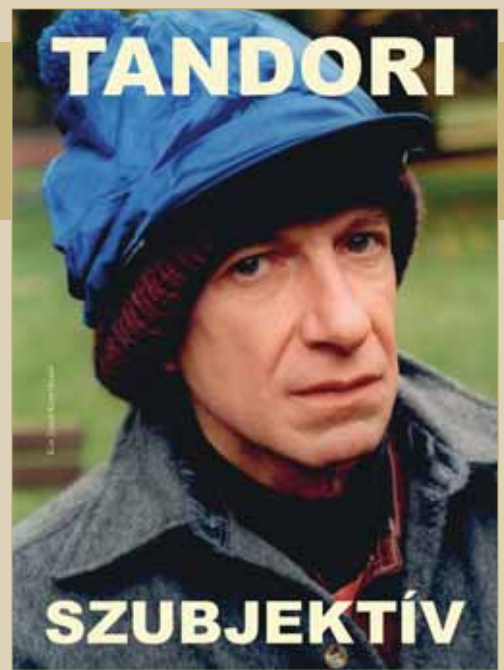
**Tandori rajongóknak kötelező!
Mindenki másnak csak ajánlott olvasmány!**

Könyvekről szóló írások, kicsoda poros téma. Igen ám, de ezeket Tandori Dezső írta. A Tandori Dezső rajzaival, kézirásos üzeneteivel és gépelt kéziratainak képeivel illusztrált kötetben a Könyvhétben 2006-tól 2013-ig megjelent írásait gyűjtöttük össze.

Szól ezekben a műfordításról, jazzről, népszerű olvasmányokról, krimikről, kortárs és klasszikus magyar írókról, egy-egy tudományos könyv alkalmával történelemről, természettudományokról. A szexualitásról is tud élvezetesen – és szellemesen – mondani egy könnyűjúdonság kapcsán, és – csak úgy mellesleg – egy szex-világirodalmi körképet is felvázol néhány bekezdésben. Filozófusok, filozófiai korszakok is megjelennek könyves világában.

Tandori Dezső könyves írásainak éppen az adja az értékét: nem szokványosak. Amellett hogy az éppen tárgyalt műveket nagy ívű összefüggésekbe helyezve mutatja be, saját szubjektumát is feltárja az olvasó előtt. Ezt gyakran kimondva teszi, megírva személyes viszonyát a szóban forgó könyvhöz vagy annak szerzőjéhez, olykor csak a szövegösszefüggésből és a szóhasználatból lehet ráérezni a lelkes rajongásra, mellyel tárgyát illeti.

Nem is az a lényeges, hogy mely könyvekről szól, sokkal inkább az, ahogyan és amit mond, kifejezve érzelmeit, hangulatait és világlátását – mindezt az ő költői nyelvezetén. (Kiss József)

Irodalomtörténeti érdekesség: egy eddig ismeretlen Tandori Dezső írás lát a kötetben napvilágot.

»S hogy valami mókát hozzáadjak itt – remélem, érdektelenségbe nem fült korrekt, büntelen ismertetődímhez –, mihez is... idézem nemrég megjelent szövegemből (*Élet és Irodalom*) az alábbi tréfát:

Valaki az életnek mondja:

„jól kibasztál velem olykor,
jól kibasztam veled olykor,
jókat basztunk.”

Tehát az élettel ilyen pajtáskodó, cikizős viszonyban lenni nem bűn, hanem adok-kapok, oda-vissza. Ellenben szegény-szerény szellemem nem állhatja meg maró gúny nélkül: ez az oda-vissza kiszűrődő-játék volt az, amit szép életnek, jó életnek, jó firgés-forgásnak, hempergőzésnek stb. nevezünk.» (Tandori Dezső: *Régi kocsmák hét főbűne*)

Kiss József Könyvkiadó, 140 oldal, 3240 Ft

A könyv megjelenését támogatta a Nemzeti Kulturális Alap

A SZORONGÁS KORA

25% kedvezmény

www.typtex.hu

Pap Éva Megbocsátás című könyve szembemegy az eldobható világunkkal, ahol ha valami elromlik, nem javítjuk, hanem lecseréljük. A házastársunkat is, ha hibázott. De vajon, elgondolkodunk-e azon, nekünk mennyi részünk volt abban, hogy idáig jutottunk? Ez a történet ott kezdődik, hogy drámaian fellebbenek a szőnyeg alá seprt dolgok, amikről nem beszéltek, amiket nem láttak és nem hallottak. Vagy mégis? Ez nem sikerrecept minden megromlott házasságra. De itt a felek újra egymásra találhatnak, feltéve, hogy

nem túl késő, mindketten akarják, és hajlandók önmagukért és a kapcsolatért komolyan tenni. Külön a nő és a férfi szemszögéből kísérik végig a házaspár sorsát, rémálmait, dilemmáit, ahogy érik bennük az elhatározás, és keresik az életük folytatásának lehetőségeit. Látjuk a szándékot, ahogy ők maguk is elgondolkodnak arról, kinek tudnak megbocsátani, és hogy a megbocsátás az nem egy kimondott szó, hanem egy hosszú folyamat. A Megbocsátás mindkét nemnek íródott. Tanít minket a váratlannal szembesülni, amiről azt hisszük, velünk nem történhet meg. A döntés viszont mindig a mi kezünkben van, hogy folytatjuk tovább. Van, hogy új nézőpontokat kell behozni, hogy új utakat teremtsünk, amelyek több örömet, boldogságot hoznak, mint ami előtte volt.

Álomgyár Kiadó • 349 oldal • 4599 Ft

Karácsonyi hangulatban Dickens-szel és Ben Millerrel

Ben Miller litván felmenőkkel rendelkező angol színész, rendező és humorista. Komikusként elsősorban tévésorozatokban és tévéfilmekben szerepelt, az Alexander Armstronggal jegyzett (ittthon nem forgalmazott) Armstrong and Miller tévésorozat hozta meg számára hazájában a népszerűséget. Magyarországon a Johnny English című filmben Rowan Atkinson partnereként vált ismertté. Láthattuk még az On-lány, a Széfbé zárt igazság, a Paddington 2 című filmekben és A Bridgerton család című sorozatban. Színészi karrierje mellett meseíróként és humorosan megírt, ismeretterjesztő könyvek szerzőjeként is tevékenykedik. Nyolc meseregénye közül a legelső – ami nem más, mint Dickens Karácsonyi énekének újramesélése – a Móra Kiadó *Amikor megmentettem a karácsonyt* címmel jelentette meg Magyarai Andrea fordításában. Dickens klasszikus művének újragondolásáról kérdeztem a színész-író.

– Fizikusként végzett az egyetemen, s bár messze került eredeti szakmájától, sosem fordított annak hátat. Már ismert komikus-színész volt, amikor 2012-ben *It's Not Rocket Science* ("Nem atomfizika" címmel – nincs magyar kiadása) megjelent az első könyve, aminek így szól az ajánlója: „Hadd mutassam be a tudománynak egy kevésbé ismert arcát. Azt, hogy mitől szép, miért lelkesíti az embert és milyen vonzó tud lenni.”

– Kisgyermek korom óta lelkesedtem a tudományért. Sokan tartanak tőle, mert úgy gondolják, hogy nehezen érhető, így az első könyvemmel az volt a célom, hogy a tudományról közérthető és szórakoztató formában írja az érdeklődőknek.

– Néhány évvel később, 2018-ban *The Night I Met Father Christmas*, (magyarul: *Amikor megmentettem a karácsonyt*) címmel napvilágot látott az első gyerekönyve, amivel rögtön magasra tette a mércét. Charles Dickens nyomdokain járt, amikor megírta a *Karácsonyi ének* című világhírű tanmese adaptációját. Miért érezte fontosnak, hogy aktualizálja a történetet? Egyáltalán, hogy jutott eszébe gyerekmesét írni?

– Mindig is nagyon szerettem Dickens mesetermívét, a Karácsonyi éneket. Bár tudtam, hogy nem versenyezhetek az író zsenialitásával, úgy gondoltam, szórakoztató lenne a mai nemzedék számára átdolgozni a történetet. Saját gyerekeim ugyanannyira inspiráltak, mint az eredeti mű szeretete. Az elkészült regénynek csodálatos fogadtatás-

ban volt része. A könyv bestsellerré vált, és nagyon hálás vagyok az olvasóimnak, írói munkám folytatására bátorítottak.

– **Beszélgessünk egy kicsit a történetről: Jackson egy kisfiú, aki sok mindent tud a repülő rénszarvasokról, a manókról és az Északi-sarkon működő manógyárról, hallott a Téralpó varázslatos képességeiről, amivel egyetlen éjszaka alatt képes célba juttatni az ajándékokat. Nem ismeri viszont Karácsony apó személyes történetét. Amikor találkoznak, megismeri Torvil életútját, aki valaha egy rosszindulatú, zsugori manó volt, és elementáris változásnak kellett történnie ahhoz, hogy ráébredjen a karácsony valódi jelentésére és csodájára.**

– Meg akartam mutatni, hogy bárki megváltozhat, és mindenki képes rá, hogy megjavuljon, még akkor is, ha olyan gonosz, mint Torvil. Amint a karácsony „szelleme” átjárta a szívét, jobb ember, bocsánat, manó lett belőle! Mert erről szól a karácsony: jobba tesz minket! A könyvben számos változtatás és egyezés található Dickens meséjével: az emberek világából a manók világába került a történet, de a karakterek ugyanolyanok, mint az eredetiben: szerepel benne egy fősvény és gazdag játékbolt-tulajdonos, annak a kizsákmányolt, szegény alkalmazottja, akinek van egy beteg gyereke. Három karácsonyhoz kapcsolódó szellemalak jelenik meg a mesében, akik megmutatják a fősvény főhős múltját, jelenét és jövőjét. A látottak alapján Torvil élete gyökeres fordulatot vesz, átalakul és van egy slusszpoén a történetben, amit nem árulhatok el.

– „Magával ragadó, vicces és varázslatos kaland” – írták a kritikusok a regényéről. A könyv eddig kilenc kiadást ért meg. Számított ekkora sikerre?

– Reméltem, hogy sikeres lesz, de álmodban sem gondoltam volna, hogy ennyire. Felkerült a Sunday Times bestseller-listájára

és többé-kevésbé azóta is szerepel rajta. Bármilyen könyves eseményen dedikálok, mindig rajongó gyerekek tömegével találkozom, akik könyvvel a kezükben állnak a sorban, és várják a dedikációt. Mindig megtisztelve érzem magam, hogy ennyire szívükbe zárták a mesémet.

– **Könyvei Daniela Jaglenka Terrazzini gyönyörűen megrajzolt, klasszi-**

kus illusztrációival jelennek meg.

– Az első manós könyvem óta veled dolgozom, rajongok az illusztrációért, és mindig élvezem a közös munkát.

– 2018 óta hat újabb meséje jelent meg, kető közülük a karácsonyi manókról. Megkedvelte a műfajt? Bokros színészi teendői mellett mikor talál időt az írásra?

– Nemcsak karácsonyi történeteket írok. Példa erre a legújabb könyvem, *The Night we Got Stuck in a Story* ("Az este, amikor egy mesében rekedtünk" – nincs magyar kiadása), de az olvasók várják, hogy folytatódjanak a manók világában játszódó meséim, így tovább írom ezeket a varázslatos történeteket.

– **Ez az első, magyarul megjelent könyve. Mit üzen a magyar olvasóknak?**

– Köszönöm, hogy hisznek bennem. Remélem, hogy könyvem nagy örömet okoz majd a gyerekeknek karácsonykor, és ugyanúgy élvezni fogják az olvasását, ahogy én élveztem a könyvek megírását. Szívesen meglátogatnám személyesen egy napon kis olvasóimat, de addig is legyen nagyon boldog karácsonyuk! Merry Christmas!

Szénási Zsófia

Fotó: Faye Thomas

▶ könyvről

Ben Miller:

AMIKOR MEGMENTETTEM A KARÁCSONYT,

Móra Kiadó, 296 oldal, 3499 Ft

Az állatvilág építőmesterei
5990 Ft
240 x 300 mm
176 oldal
bélelt borító

Olvassatok velünk! Történetek lovakról
6990 Ft
175 x 225 mm
512 oldal
flexibilis borító

Barátnóm...
3990 Ft
235 x 260 mm
160 oldal
bélelt borító, szalaggal

Csillgó mesevilág Rosszcsont Maci karácsonya
3490 Ft
230 x 230 mm
20 oldal
bélelt borító, zselés glitterekkel

Wolf Kati: Gyerekszáj Téli foglalkoztatófűzet dalokkal
1990 Ft
215 x 265 mm
16 + 4 oldal
puhafedeles borító, matricákkal

napraforgó

1047 Budapest, Baross u. 91-95. • Telefon: (06-1) 272 1313 • Fax: (06-1) 272 1312 • E-mail: napraforgo@napraforgokiado.hu • www.napraforgokiado.hu

TINTA KÖNYVKIADÓ

Szentos Tamás

NE VEDD KOMOLYAN! VAGY MÉGIS?

avagy hogyan viseljük el ironikus humorral életünk visszasságait
„Ridendo dicere verum”

NE VEDD KOMOLYAN! VAGY MÉGIS?

avagy hogyan viseljük el ironikus humorral életünk visszasságait

Az életünkben tapasztalható visszasságok, csalódások enyhítésére, sőt a katasztrófák és szenvedések könnyebb elviselésére is a legjobb gyógyszer a humor – vallja e könyv szerzője. Ironikus megfogalmazásaival nem kíméli a társadalmi lét és magatartás egyetlen szféráját sem, kifigurazza a politika szereplőit, a pártokat, sőt saját tudományterületét, önmagát és pályatársait is.

www.tinta.hu, www.tintakiado.hu

LONTAI LÉNA

Lontai Léna két regénye egy kvadrológia részeként fontos témákat boncolgat.

FONTOS TÉMA ≠ NEHÉZ TÉMA

A Könnyező liliomokban saját családjának a történetét meséli el, három generáció nőtagjainak az életét, akiket gyerekkorukban családtagok szexuálisan bántalmaztak. A Sebzett pillangóban egy tehetséges és gyönyörű, roma származású lánynak az életét mutatja be, aki a szebb jövő reményét kénytelen sutba dobni, hogy mentse édesanyja életét. Az író nő minden regénnyel szeretné megmutatni, bármilyen mélyre kerülnünk is, van kiút. Talpra lehet állni!

alomgyár kiadó

www.alomgyar.hu

DIGI-BOOK ÚJDONSÁGOK

info@digi-book.hu

Rafael Sabatini
A tenger korbácsa
448 oldal, 4490 Ft
Lebilincselő regény, heroikus történet a vér, az áldozat, a bosszú, a kaland, a gaztettek és érzelmek bőkezű adagolásával. Sabatini regénye a 16. századba, az algériai kalózok fénykorába repít vissza.

Aszataro Mijamori
Szamurájmese
176 oldal, 5490 Ft
Nem gyermekmesék, inkább egzotikusak és borzongatók, a hősi szamurájkok legendás történetei, késő középkori japán mondái, lejaszú Tokugava korszakából, aki 1603-ban megteremtette a szogunátust.

Joseph Jacobs
Újabb kelta tündérmesék
288 oldal, 5490 Ft
A kelta tündérmesék ezen kötete ismét sok ír, skót és walesi történetet tartalmaz, melyek lángóra lobbantják a gyermekek fantáziáját: balladai komorság, paraszti humor, gyermeki fantáziavilág egyvelege.

W.G. Bateman & E. Steere
Zanzibári mesék
240 oldal, 5490 Ft
Húsevő nyúl, beszélő állatok, Szimba, az oroszlán – mintha egy Disney-film elevenedne meg! Fekete afrikai, arab, keleti és olykor japán meseelemek színes, kavargó, páratlan kulturális találkozása.

Comtesse de Ségur
Régi francia tündérmesék
256 oldal, 5490 Ft
Egy-egy történet hűségéről, engedelmeségről, kötelességtudatról, jóról és rosszról, az embert kormányzó legyőzhetetlen vágyakról, sokszoros mese- és fantáziarétegbe, pompás történetekbe csomagolva.

Kahlil Gibran
Földi istenek / A vándor / A völgy nimfái
224 oldal, 4490 Ft
A Földi istenek nagyívű eposz az emberről, aki felúton van állat és isten közt. A vándor 52 parabola, állatmese, mondás. A völgy nimfái megrázó, katartikus mű: a szeretet, a szerelem és hit mindent megváltoztató erejéről; Gibran művészetének lényege.

„Kinyílik kéken az ég”

Garaczi László új regényéről

A közelmúlt pandémiás valósága, a környezetrombolás apokaliptikus víziója, és félig-meddig digitális szerelmi történet a témája *Garaczi László Wesztteg* című regényének. Egyszerre groteszk társadalmi tabló, a járvány ironikus krónikája és melankolikus szerelmi regény.

– 2020-ban született már egy *Wesztteg* című írásod, amely „az elmúlás feltartóztatásán szomorúságának és egy apokaliptikus életérzésnek” a költői megfogalmazása görög drámákat idéző szabadversben. Mennyire rímel erre a mostani *Wesztteg*, mik a hasonlóságok és a különbségek?

– 2020-ban a *Mohács remix* című regényen dolgoztam, és amikor kitört a világjárvány, párhuzamosan elkezdtem anyagot gyűjteni a *Wesztteg* című könyvhöz. Pár hónappal később felkérések érkeztek, hogy a pandémia témájában írjak szövegeket, így született az IN CAUDA VENENUM című hosszabb próza-versek és két monológokat tartalmazó egyfelvonásos, a *Végre egy kis csönd* és a *Wesztteg*. Kipróbáltam néhány ötletet, teszteltem a készülő anyagot. Később már nem vállaltam ilyen feladatokat, a *Weszttegre* koncentráltam, ez volt a fő csapásirány (a *Mohács remix* mellett). Nyilván vannak hasonlóságok és különbségek a közben született szövegek és a kész regény között, de ezeket már nem tudom szétszálalni, talán nem is lenne túl sok értelme.

– Trükkös szerkezete van a regénynek. Három elbeszélői hang válogatja egymást: Hajnié, a Sopronból Pestre költözött tanárnőé, az informatikus Brunóé, illetve a berlini öko-feminista Sybille-é, akinek a szólama „történetet a történetben”, s poétikai eszközökkel fogalmazza meg apokaliptikus, globális katasztrófát jósló vízióját. Hogyan épülnek egymásra az egyes szólamok, rétegek?

– A három szereplő váltakozó monológjai egy szerdától péntekig zajló eseménysorról számolnak be, a helyszín pedig főleg Budapest, Terézváros és környéke, de fontos szerepet kap Hajni egynapos kirándulása Sopronba, ez az egyetlen topográfiai leágazás. A történet valamikor '20-'21-ben játszódik, bár az idő- és térvizonyok kicsit elrajzoltak. Hajni és Brunó e három nap párhuzamos vagy éppen összekapcsolódó eseményei mellett közös múltjukról, családjukról, egymáshoz való viszonyukról beszélnek, Sybille

pedig az emberi civilizáció állapotának esztetikus költői-filozófiai leírását adja, amiben sötét történeti tudatunknak és paranoiás jövőképünknek is szerep jut.

– A lét feletti uralom elvesztésének, a racionális tervezhetőség hiányának lenyomata nemcsak az ökoaktivista disztópikus látomásaiban jelenik meg, de a párkapcsolatok szintjén, az egyén értelmi és érzelmi döntéseiben is. Ez a bizonytalanság a jövőképünk?

– Ez már inkább a jelen, és ebben a kimerevített jelenben, a könyv záróképeinek mozdulatlanul zuhanó poharában benne lehet az is, hogy a jövőt már nem reménykedéssel várjuk, hanem félelemmel, a múltra pedig nem eleven és éltető hagyományként, hanem rémségek kísértetiesen mély és zavaros kútjaként tekintünk. Ide jöhetne egy sírós hangulatjel, de hozzátenném, hogy ezek a könyv sugallatai, és nem feltétlenül egyeznek azzal, amit én gondolok minderről. Azt hiszem, derűlátóbb vagyok, mint a könyv, pedig valamiért – és a dolognak ez a része mégiscsak baljós – ezt a könyvet kellett most megírnom.

– A valós kapcsolatok hiányát jelzi, hogy a szereplők szinte kizárólag a digitális térben – messenger- és telefonüzenetekeken keresztül – kommunikálnak egymással. Pandémia idején persze ez érthető, ugyanakkor ijesztő perspektíva.

– Lehet, hogy eretnokség, amit mondok, de a digitalizációt továbbra sem tartom drámai fenyegetőnek. Az ember nemcsak a testével, az érzékeivel, hanem a gondolataival és a képzeletével él, ez az interjú is úgy jön létre, hogy a kérdésekre megpróbálok értelmes válaszokat csiholni az agyamból az ehhez megfelelőnek ítélt, konstruált mondatok segítségével. A fantázia, az álom, a játék, a mese, a hiedelmek és káprázatok az ember lényegéhez tartoznak, és nem feltétlenül ördögi, ha lényünknek ez az aspektusa mediálisan is megjelenik. Az internet kívülre helyezi, objektiválja az imaginációt, ami eddig a fejünkben létezett. Látom természetesen a veszélyeket: elidegenedés, izolálódás, atomizálódás („nulla dimenziós ember”), az adataink általi kiszolgáltatottság, a valóság szétpárolgása a virtualitásban satöbbi, de azt gondolom, hogy a globalizáció jelenlegi fázisában a tudáscseré-

ben és -koncentrációban, a kulturális kommunikációban, az együttműködés lehetőségeiben, a hálózatok kialakításában kiküszöbölhetetlen a szerepe. Ha a távirók vagy tárcsázós telefonok világában élnénk, a covid még mindig tombolna, sok millióval több lenne az áldozat, az egyéb következményekről nem is beszélve. Az informatika és a számítógép életünk szerves része, csak jóra kell használni. Persze lehet, hogy egyszer majd mi leszünk a gép része, de ne szaladjuk ennyire előre, sírva kacagó disztópiais emoji.

– Beteg az egyén és beteg a társadalom: Hajni folyamatosan és mániásan retteg a vírustól, Brunó számítógépes játékfüggő és szociális fóbiával küzd.

– A hőseim nincsenek túl jó passzban, de a történet végén hajnalodik, kezdődik egy új nap, érezni az eső illatát, az este leejtett pohár pedig továbbra is ott rezeg a levegőben. Megszületett egy könyv néhány emberről, akik elmondhatják, hogy valaki hónapokig teljes odaadással figyelt rájuk, próbálta őket megérteni és megformálni, szeretettel és részvétellel bemutatni a történetüket, a félelmeiket, álmikat. Ha másból nem, ebből meríthetnek egy kis reményt a folytatáshoz, vegyes érzésekkel küszködő emotikon.

Szénási Zsófia

Fotó: Debreczeni Fanni

▶ **könyvről**

Garaczi László:

WESTTEG

Magvető Kiadó, 128 oldal, 3499 Ft

A nagy mesék igazsága

Amikor *Salman Rushdie* esszékötete magyarul napvilágot lát, az író már elveszítette fél szemét, és egyik kezét nem tudja használni. Minden jóérzésű ember döbbsen olvasta augusztusban a Rushdie-t ért támadás híré: hosszú évek viszonylagos nyugalma után – noha ez a nyugalom csak a kívülállónak, a messze élőnek tűnt annak; az író több esszéjében is emlékeztet: a fenyegetettség sosem szünetel –, tehát e viszonylagos és csalfa nyugalmi időszak után brutális módon csapott le a bosszúért lihegő fanatizmus.

Még az sem kizárt, hogy *Az igazság nyelvei* eredeti, amerikai kiadása tüzelte fel Rushdie üldözőit, habár a fanatikusok aligha forgatnak esszéköteteket üres órákban – de mégis... Ezekben az írásokban a világhírű indiai-brit-amerikai alkotó lépten-nyomon hitet tesz a szabadság, az igazság és a gondolkodás elsőbbsége mellett, s mint megvallja, nem is tehet mást, hiszen a szabadság mint abszolútum a vérében van: „...egy olyan családban, olyan helyen és olyan korban nevelkedtem, amelyben adottnak vettük, hogy megvan a szabadságunk a vitához, és ahhoz, hogy bármit, akár még a legalapvetőbb vallási elveket is megkérdőjelezzük. Senkinek sem kellett úgy éreznie, hogy ezzel »megsért« másokat. Senkinek sem jutott volna eszébe, hogy betiltsa az efféle beszédet, és még kevésbé jutott volna eszébe, hogy büntetéseket szabjon ki a szabad gondolkodásért. Ez volt a háttere tehát annak a fiatalembernek, aki az 1980-as évek közepén nekilátott, hogy megírja negyedik regényét, *A sátáni verseket*.”

Az író 2003 és 2020 között született esszéi voltaképp kiadnak egy Rushdie-önéletrajzot is: szóljon akár néhai és kortárs írókollégákról, világhírű művekről, elhaló és felárgoló irodalmi irányzatokról, mindig a legszemélyesebb viszonyulással és önnön eszmélésének, karaktere alakulásának, írói fejlődésének tükrében teszi ezt. De fordítva is igaz: sosem vall önmagáról úgy, hogy ne más tükrében mutatná meg önnön vonásait. Mintha József Attila sorának szellemében élne és alkotna: mindig csak másban mossa meg arcát. Márpedig a Rushdie-példaképek panteonja lenyűgözően gazdag. Mondhatnánk, a fejében van a teljes világirodalom – felsorolni is lehetetlen volna, hány regénnyel és szerzővel foglalkozik behatóan ezekben a szövegekben az antik görögöktől Shakespeare-en és a 19. századi oroszokon át az amerikai kontinens szinte összes, valaha írói hírnevet szerzett alkotójáig. Az utolsó, ilyen széles látókörű esszéista talán Umberto Eco volt, akit elevenség, elmélyültség és könnyedség tekintetében is bátran rokoníthatunk Rushdie-val.

Némi humorérzékkel alkalmazhatjuk akár a Salman Rushdie jegyezte esszékre az általa felelevenített Henry James-i regénytípusok közül a nagy világegészet befogni kívánó „falánk szörnyeteg” válfaját, hiszen tényleg ott kavarog ezekben a szövegekben az egész világ – és Rushdie esetében saját életútja is szavatol a Kelet-től a Nyugatig ívelő horizont hiteles megjelenítéséért. Életművének és írói önmagára találásának épp ez a helyváltoztatás a kulcsa: ahhoz, hogy felfedezze saját hangját, egykori hazájához, Indiához

kellett visszatérnie. Persze, mint vallomásaiból kiderül, ez nem ment egyik pillanatról a másikra. A szövegekben rendre felbukkan mély szimpátiája a gyökértelenséggel küszködő emigráns alkotók és csodálata „az olyan mélyre nyúló és tartós gyökérszettel rendelkező” kollégák iránt, „mint amilyen William Faulkner vagy Eudora Welty, akik egy egész életen át vígan bányászhatnak a megbízhatóan sajátjuknak tudott földdarabon”.

Salman Rushdie esszéiben az a felszabadító világkép jelenik meg, amelyet olvasói már jól ismerhetnek: hogy meséink világa, vagyis az irodalom egyetlen nagy, összefüggő, csodálatos szövetet alkot. Rushdie hihetetlen izgalmasan fejt fel a szálak kapcsolódását, például hogy Visnu és Zeusz átváltozásai ugyanazon isteni huncutságok megnyilvánulásai; hogy az oly jól ismert mesékben, a *Hófehérkében*, a *Hamupipókében* vagy *A hálsz meg a feleségében* a hét főbűn egyes tételei állnak a középpontban; hogy az *Ezeregyéjszaka* meséi Indiából indult hódító útjára és került az arab világon át az európai és amerikai kultúrába; hogy a szerencsejáték toposza talán sosem lett volna olyan meghatározó motívum Paul Auster életművében, ha a *Mahábháratában* Judhisthira király nem válik kockadobás-függősége áldozatává; hogy Othello neve Atallahéból eredeztethető; hogy a régi csodamesék éppúgy áthatják Bulgakov, Calvino, Grass vagy Kafka életművét... és még sorolhatnánk.

Rushdie esszéit kötelező, de legalábbis ajánlott olvasmányként kellene fogyasztania minden író- és irodalmárjelöltnek, mert olyan egyedi szempontok és hívószavak alapján közelít a világirodalomhoz, mint a „bátorság”, a „lustaság”, az „igazság”, vagy éppen Próteusz és Hérakleitosz örökségét tárja fel a művek sorában, netán az önéletrajziság csapdáin vezet végig, máskor az adaptációk és feldolgozások előnyeire-balfogásaira mutat rá. Nincs az a szakkönyv vagy egyetemi szemeszter, amely ezt a tudásanyagot ilyen élvezetesen tudná átadni. Ráadásul magyarul mindez olyan kiváló fordítók munkája által szólal meg, mint *Greskovits Endre*, Rushdie műveinek kongeniális tolmácsolója, illetve *Bartók Imre*, *M. Nagy Miklós* és *Turi Márton*.

Az író fabulázó, sztorizó kedve ugyanolyan kiapadhatatlan, mint regényeiben – ez is keleti, gyermekkori örökség. A Rushdie-szövegek kiáradnak, zubognak, mint egy bő vizű folyó, és olvasóként csak reménykedhetünk abban, hogy ennek az áradatnak nem vet véget semmilyen támadás, amely elapasztani kívánja az eleven folyamatot.

Laik Eszter

Salman Rushdie:
AZ IGAZSÁG NYELVEI

Bartók Imre, Greskovits Endre, M. Nagy Miklós és Turi Márton fordítása.

Helikon Kiadó, 464 oldal, 4999 Ft

„Pszichikus földrengések” utó rengései

Beszélgetés Havasréti Józseffel

Havasréti József író, irodalomtörténész, kritikus. Jelenleg a PTE BTK Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszékének oktatója.

– A Magvető kiadó gondozásában most jelenik meg harmadik szépirodalmi alkotása, a *Terepmunka*. Hogyan jutott el az irodalomtörténeti közegetől az első regényéig, az *Úrérzékeny lelkek*ig?

– Nehezen. Ötvenéves voltam, mikor az *Úrérzékeny lelkek* megjelent, az ezt megelőző időszakot illetően még csak szépirodalmi próbálkozásokról sem számolhatok be. Illetve: diploma után írtam egy forgatókönyvet a Sundance Institute forgatókönyv pályázatára, valamiféle Ingmar Bergmann-, Alfred Hitchcock- és Stephen King-motívumokból összegyűrt borzalmat. Még a címére se emlékszem. Miután ledoktoráltam, elkezdtem azon gondolkodni, hogy akkor most mitévő legyek. Két dolog történt egyszerre: elkezdett foglalkoztatni egy régi barátom öngyilkossággal végződő élete, illetve elkezdtem beleolvasni magam az OPNI klinikai drogkísérleteinek történetébe, melyek 1956 és 1960 között zajlottak. Még nem volt Arcanum adatbázis, a pécsi orvosi egyetem könyvtárában olvastam a korabeli folyóiratokat. Aztán összekapcsoltam a személyes és a tudománytörténeti szálát, amiből végül az lett, hogy meglehetősen eltávolodtam ezektől a kiindulópontoktól. A történet önállósodott, hogy úgy mondjam.

– A most megjelent *Terepmunka* mennyire tekinthető az előző regényei folytatásának?

– Mint írói koncepciót valahogy úgy képzeltem el az egészet, hogy az *Úrérzékeny lelkek* és a *Terepmunka* közé beékelődik a *Nem csak egy kaland* mint közjáték. De mindegyik önálló történet, néhány közös szereplővel, illetve összefonódó cselekményszálakkal. Olyasmint szerettem volna, mint Lawrence Durrell *Alexandriai négyese*, csak nem négy, hanem három részben. Átfogó struktúra, melyben különböző nézőpontok mozognak. Egyébként Durrell regénye eléggé hatott rám: az összeesküvés-koncepció, az okkult-gnosztikus felhangok, az irodalommánia.

A *Terepmunkára* visszatérve: azt akartam éreztetni, hogy a két *mad scientist* kulcszereplőm, Suler és Nyíró által vezetett drogkísérletek következményei – afféle „pszichikus földrengéseket” kiváltva – miként hatol-

nak el a napjainkig. A néprajzi terepmunkára induló csoport faggatózása felszínre rángatja az ősrégi történetiszálakat, torz indulatokat szabadít fel, melyek az 1973-as Suler/Nyíró-féle drogkísérletek túlélőjeként falujában immár halottlátóként működő idős asszonyhoz kapcsolódnak. Rémitő összefüggések felismerésére nyílik alkalom, és végül senki sem távozik sértetlenül onnan.

– Idén egy másik könyve is megjelent, *Ráolvasás – Tanulmányok és kritikák* címmel. A kétféle alkotói folyamat hogyan fér meg egymással?

– Igyeekszem szétválasztani. Nem mindig sikerül, de törekszem erre. A látszat persze ellenem szól. Így például Hajas Tibor – akiről több tanulmányt is írtam –, illetve Hajas *Restored Huxley* című munkája mindegyik könyvemben felbukkan. Ennek fő oka, hogy Hajas éppen Aldous Huxley *Az érzékelés kapui* című könyvét (mely a pszichedelikus irodalom egyik klasszikusa) építette bele művébe, a másik pedig, hogy az említett barátom nagy Hajas-rajongó volt.

– Kik hatottak önre írói szempontból?

– Erre egyszerre igen könnyű és igen nehéz válaszolni. Azért megkísérlem, valahol az őszinteség, a mellébeszélés és a beképzeltség kényes határvonalán mozogva. A névsor eklektikus. Durrellt már említettem. Bulgakov, főként a *Kutyaszíwel* és a *Végzetes tojásokkal*. Thomas Pynchon, Stephen King, Peter Straub. H. P. Lovecraft. Mircea Cărtărescu, akit igen nagyra tartok. A magyar szerzők közül Konrád György és Molnár Gergely. Néhány film is befolyásolt, főként Ken Russell munkássága.

– Igen széles spektrumú az érdeklődése. Beszélne ezekről a területekről?

– Néha felmerül, hogy túl sok mindről írok. Hát nem tudom. Nem vagyok polihisztor. Irodalomkutatóként alapvetően két nagyobb területet foglalkoztat. Az egyik a két világháború közötti magyar irodalom, a másik a neoavantgárd, a hozzájuk kapcsolódó történeti kontextusokkal. A *Ráolvasás*ba ezért is vettem fel kizárólag irodalomtörténeti írásokat. Irodalom, és kész. A populáris zene kutatását – noha igyeekszem a tudományosság

keretein belül maradni – afféle hobbinak tekintem; „vasárnapi történész” vagyok. Philippe Ariès francia történész, aki főállásban agrárszakember volt, nevezte így magát.

– Az idei év nagyon termékeny alkotói év volt, hogyan készül 2023-ra?

– Szépírói terveim pillanatnyilag nincsenek. Persze bármikor felmerülhet valami. Ebben az évben kötetbe szerkesztettem a magyar populáris zene történetével és emlékezetével foglalkozó írásaimat, ez reményeim szerint jövőre megjelenik egy kolozsvári kiadónál. Egy múzeumi felkérésre, Várkonyi György művészettörténész barátom közvetítése eredményeként elkezdtem foglalkozni az 1945 és 1948 között működő Európai Iskola korabeli irodalmi kapcsolataival, illetve egyes európai iskolás festők kimondottan szépirodalmi munkásságával. A tanulmány elkészült, de a források kutatása közben rájöttem, hogy érdemes lenne alaposabban körüljárni ezt a nagyon izgalmas témát. A jövőben ezt szeretném tenni, elsősorban

Szentkuthy Miklós, Határ Győző és Mándy Stefánia írásaira koncentrálni.

Havasréti József idén Szépíró-díjat kapott az értekező próza kategóriában.

Illényi Mária
Fotó: Pálffy Eszter

▶ könyvról

Havasréti József:

TEREPMUNKA

Magvető Kiadó, 424 oldal, 6499 Ft

Nem érzékenyeknek való vidék

Fernanda Melchor első magyarul megjelent regénye a *Hurrikánok évada*, amely elhozta számára a világhírt, 2019-ben elnyerte vele az Anna Seghers díjat, és a 2020-as Nemzetközi Booker díj shortlistjére is felkerült. A könyvet magyarul *Vajdics Anikó* igazán káprázatos fordításában olvashatjuk.

A regény egy oszladozó holttest felfedezésével indít egy rövid, prológusnyi első fejezetben, amely tökéletesen előrevetíti a könyv alaphangulatát, stílusát, szépséggel vegyített vulgáris brutalitását. A továbbiakban a gyilkossággal közvetve vagy közvetlenül kapcsolatban álló szereplőket ismerhetjük meg, mindannyian beavatnak minket életükbe, így rajzolódik ki lassan a gyilkosságban játszott szerepük, és életük sorozatos összefonódásai. Mindannyian hozzáteszik a maguk részét az eseményekhez, még sincs semmi kontrolljuk a történések fölött. Irányítani szeretnének, tenni valamit életük javításáért, de csak újabb passzív, kontrollvesztett helyzetekbe sodródnak, újra meg újra áldozatokká válnak. Szereplőink életét leuralják a drogok és az agresszió, ami olyan természetes a világukban, mint a levegővétel.

Melchor szövege valóban úgy hömpölyög, mint egy gátját átszakító folyó. Hosszú mondatai szépen kapcsolódnak egymásba, nem eresztik az olvasót, és ugyan a szöveg egyes szám harmadik személyben íródott, kívülről kísérik karaktereink útját, mégis az az érzésünk lehet, mintha ők maguk szólnának hozzánk, mert Melchor igazán egyedi és személyes hangot tudott kialakítani számukra, és annyira közel visz minket mindannyiuk belső világához. Saját bevallása szerint is olyan szöveget szeretett volna alkotni, amely fogva tartja olvasóját, és ehhez olyan irodalmi előzményeket vett alapul, mint Gabriel García Márquez. Azt azonban szem előtt kell tartani, hogy mennyire brutális szöveggel van dolgunk, explicit tartalommal és igencsak sok káromkodással átszöve.

Fernanda Melchor egy interjúban elárulta, hogy a regényt megtörtént események inspirálták. Még Veracruzban élt, amikor egy hírre lett figyelmes a helyi újságban, amely egy közeli faluban végrehajtott gyilkosságról tudósított. Ami igazán felkeltette a figyel-

mét, az az volt, hogy a cikk tényként kezelte, hogy a gyilkosság motivációja borszorkányság lehetett. Először dokumentumregényt szeretett volna írni, hasonlóan Truman Capote *Hidegvérrel* című regényéhez, azonban tartott tőle, hogy nyomozásával magára vonja a helyi drogkartellek figyelmét. Innen indult a *Hurrikánok évada*, ami így a valós eset felgöngyölítése helyett inkább az ügyben résztvevők belső világát célozta ábrázolni fikciós térben. „Meg akartam mutatni, hogy mi történhet egy igazán kis helyen, amelyről mind az állam, mind a társadalom teljesen megfeledkezett.” – mesélte Melchor, hogy megmutassa mennyire borzasztó helyzetben vannak Mexikó bizonyos részein az emberek, és különösen a nők.

Ez utóbbi igazán hangsúlyos a regényben. Ugyan általánosan elmondható, hogy a nyomor, a toxikus maszkulinitás és az erőszak mindenkit érint a történetben, azonban nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy mennyi elhagyott feleség és anya, a nyomorban sorra világra hozott gyermek, nemi erőszak és mindennapi szexizmus – internalizált formában is – tölti meg a könyvet.

Az biztos, hogy nem kell messzire mennünk, ha a nyomorról és annak emberre tett hatásairól akarunk olvasni. Eszünkbe juthat Tar Sándor *Mi utcánkja*, Borély Szilárd *Nincstelenségje* vagy éppen Krasznahorkai László *Sátántangója*, melyekben mind a társadalom peremére szorult, kilátástalan emberekkel találkozhatunk.

Mégis más a *Hurrikánok évada*nak cukornád ültetvényekkel, olcsó kokainnal és más drogokkal körülvett, prostituáltakkal teli La Matosája, ahol már ennek a félig állatiassá vált életnek a borzalma sem tudatosul. Szereplőinek ez az alapállapota, ez a szenvedéssel, erőszakkal teli világ számukra a normális, ebben próbálnak túlélni és a maguk, csökevényes módján kapcsolódni. Így mindaz, ami körülveszi őket, lesz a válasz azokra a kérdésekre, amelyeket a szereplőink sosem tudnának feltenni önmaguknak.

Vincze Dóra

Fernanda Melchor:

HURRIKÁNOK ÉVADA

Európa Könyvkiadó, 240 oldal, 4299 Ft

John Cure legújabb bűnügyi thrillersorozatának főhőse Huszti Nimród, a titkosszolgálat elhárítótisztje borzalmas bűntények nyomába ered.

Benedek Elek meséi
Szent László 3990 Ft

Ízörzők 3490 Ft

A kis Angéla 2890 Ft

Interjú egyévnvi interjúról Károlyi Csabával

Károlyi Csaba irodalomkritikus, az Élet és Irodalom főszerkesztő-helyettese egy éven keresztül minden hónapban egy adott napon leült a Zoom elé, hogy interjúkat készítsen egy íróval. A kamera másik oldalán Nadas Péter válaszolt. Egy évet töltöttek kérdésekkel és válaszokkal, méghozzá jó kérdésekkel és érdekes válaszokkal.

– **Miért volt szükségszerű éppen most publikálni ezt a beszélgetést?**

– Nadas Péter nyolcvanadik születésnapjára készült az interjúkötet. Hogy miért volt fontos? Ez egyszerű. Mert nagyon fontos íróról van szó. De nem én vagyok az első, aki kiadta a vele felvett interjúkat, Mihancsik Zsófia rádióinterjú-sorozata is megjelent könyv formában (*Nincs mennyezet, nincs földem – Beszélgetés Nadas Péterrel, 2006*). Igaz, ott más információk derülnek ki, mint itt.

– **Ez nagyon személyes lett. Sok minden kiderül az íróról, akár azt is mondhatom, hogy érinti a bulvár fogalmát.**

– Az embereket érdekli a szerző! Ez óriási, hiszen azt jelenti, hogy olvassák Nadas Péter munkáit, és szeretnék tudni, ki áll a történetek mögött. Ez természetes igény a közönség részéről. Más kérdés, hogy az író nem szeret kitárulkozni, a jó író nem nagyon szeret megnyílni. Aztán az ember idősödik, és már könnyebben beszél személyes emlékekről. Nadas Péterrel is ez történt. Húsz évvel ezelőtt elképzelhetetlen volt, hogy ennyit beszéljen a privát életéről. Viszont fontos, hogy nem csak személyes dolgokról van szó természetesen, a kötet szigorúan arányos, a magánélet csupán egy a sok téma közül. Az írás műhelymunkájáról, a magyar és a világirodalom számos szerzőjéről, Esterházyról és Kertészről, Thomas Mannról és Robert Musilról, Gogolról, Kafkáról, Proustról, Misimáról, Platónról és Kerényi Károlyról, a Bibliáról, spiritualitásról, fotográfiáról, zenéről és festészetről is sokat beszélünk. És persze főleg az életműről.

– **Könnyen beszélt minderről? Például a magánélethez szorosan kapcsolódó öngyilkossági gondolatokról.**

– Amire válaszolni akart, arra válaszolt. Az öngyilkossághoz való erős családi kötődése sem újdonság, mivel műveiben is írt róla, a beszélgetések nem fedtek fel nagy titkokat, illetve, aki ismeri a Nadas-életművet, tudja, hogy a szerzőt foglalkoztatta az öngyilkosság gondolata. Az érdekes inkább az volt, hogy végre megkérdezhettem, milyen viszonyban vannak a műveiben leírt események a saját életének eseményeivel. Hogy erről könnyen beszélt? Azt gondolom, hogy

igen. Külön örülök, hogy sikerült olyan kérdéseket feltennem, amilyeneket korábban nem nagyon kapott. Ez egy lényeges mozzanata az interjúkészítésnek, hiszen amikor olyat kérdezzünk, amire mi magunk is tudjuk a választ, valószínű, hogy előre begyakorolt választ fogunk kapni. Ha viszont olyan kérdést teszünk fel, amiről legfeljebb sejtésünk van, akkor valami izgalmas történhet.

– **Érdekes, hogy ezt mondod. Első blikkre újságírói tankönyvként tekinttem a kötetre, ami az interjú műfajára edukál.**

– Persze, fontos a műfaj! Az irodalmi interjú speciális terület, nem fogok belemenni mélyebben, legyen elég annyi, hogy sokban függ a kérdező személyétől is. Például Mihancsik Zsófia beszélgetéseiből egészen más párbeszéd alakultak, mint köztem és Péter között. Az én célom a Nadas-életmű megismertetése volt. Örülök, ha az *Egy teljes év* megjelenésével még többen és többen fognak Nádast olvasni, mert remek író.

– **Igazán jó marketingfogás!**

– Akár hiszed, akár nem, az ötlet a kiadótól függetlenül született. Minden Nadas mesterével kezdődött... Mészöly Miklós születésének századik évfordulója kapcsán beszélgettem róla Nádassal, szintén Zoomon, ami után sok visszajelzést kaptam, az Élet és Irodalomban is közreadtam a megszerkesztett interjút, utána jó ötletnek tűnt a folytatás. A Covid kellős közepén jártunk, szabadulni akartam a bezártságból, és eszembe jutott, hogy miért ne kereshetném meg Nadas kiadóját, a Jelenkor Kiadót. Főlhívtam hát Nagy Boglárkát egy interjúkötet tervével, ráadásul a szerző nyolcvan-

adik születésnapjához kapcsolódó kiadással. Az első percben temettem az egészet, gondoltam, hogy úgysem fogja érdekelni, és legnagyobb meglepetésemre tetszett neki. Aztán a fejemhez kaptam: jó-jó, hogy a kiadó belement, de Péter biztosan ellenáll. De nem. Meghatároztuk, hogy minden hónapban egyszer, egy adott napon és időben leülünk beszélgetni, délután háromkor. Nekem valószínűs mentőövet jelentett, hiszen hónapról hónapra volt mit várni abban a kilátástalan helyzetben. Az utolsó beszélgetésben Péter is megjegyezte, milyen furcsa, hogy vége, már egészen hozzászokott...

– **Áruld el, az utolsó interjú után is leültetek beszélgetni?**

– Ebben a formában nem. Telefonon persze beszélünk, élőben is, de Zoomon azóta nem. Már vagy harminc éve ismerjük egymást, de ilyen közel sosem voltunk. Nagy tisztelője vagyok Nadas Péter életművének, ám az olvasónak az sem tesz jót, ha túl sokat tud az íróról. Maga Péter is beszámol arról, hogy Mészöly Miklóson kívül Déry Tibort tekintette mesterének, de sosem szeretett volna közel kerülni hozzá, nem akarta megismerni személyesen, félt, hogy ez befolyásolja az olvasatát. Igen, én is tartottam régebben ettől, de jó hírem van, én nem csalódtam, és örülök, hogy jobban megismertem Nadas Pétert. Semmi nagy titok nem derült ki az interjúkból, ami elretentő vagy akár csak zavaró lehetne. Minden művét olvastam, sejtettem, hogy milyen összképre számíthatok. Egy valami lepott meg igazán, hogy az interjú idején megírta új könyvét. Nekem csupán annyit mondott, hogy egy kéziratot dolgozik, többet semmit. Így csak a beszélgetések utolsó hónapjaiban derült ki, hogy befejezte új regényét. Ezt nem hagyhattam kérdés nélkül, ezért tizenharmadik témaként beszélünk a *Rém-történetek*ről. A politikáról akartam kérdezni a zárófejezetben, de ezt a részt végül teljesen kihagytuk. Helyette azzal zárult az *Egy teljes év*, ami miatt nekiálltam: hogy egy fontos író szépirodalmi munkáira emlékeztessem a közönséget.

Vermes Nikolett

Fotó: Máté Péter / Jelenkor Kiadó

▶ **könyvről**

Károlyi Csaba:

EGY TELJES ÉV

Beszélgetések Nadas Péterrel

Jelenkor Kiadó, 459 oldal, 5999 Ft

Kvíz idegen és jövevényszókkal

Minden nyelv története azt mutatja, hogy a szókincs növekedésének, gazdagodásának egyik fő módja a más nyelvekből való kölcsönzés. A folyamatosan érkező idegen szavak tehát gazdagítják nyelvünket, folyamatos kihívás pontos ismeretük. A más nyelvből átvett idegen és jövevényszavak között nehéz különbséget tenni. Legszélesebb körben az terjedt el, hogy az idegen szó idegen volta a laikusok számára is érzékelhető. Az idegen szók idövel – kiejtésüket, írásmódjukat tekintve is meghonosodva – jövevényszókká válhatnak.

Mindenki szeret játszani, s népszerűek a nyelvi játékok. Jelen kötet nyelvi rejtélykönyv, 150 nyelvi és műveltségi feladatsort tartalmaz 1500 idegen és jövevényszóval, tematikus elrendezésben, három nehézségi szintre bontva. A feladatok többek között érintik a növények, állatok, emberek, öltözködés, táplálkozás, munka, szórakozás, vallások témaköreit. A kötet az idegen és jövevényszavak közül az utóbbiakra összpontosít. Egyik fő célja, hogy azokat a kifejezéseket gyakoroltassa, amelyek már meggyökereszkedtek nyelvünkben.

Ízelítésképpen érdemes idézni a rejtélykönyv egyik legnehezebb feladat-sorát, amely a speciális konyhai eljárások ígéinek, honosító képzőkkel ellátott idegen szavaknak eltalálását célozza. Az eredetiben külön-külön, véletlenszerű sorrendben vannak megadva az igék és a meghatározások. Itt az eltalált párosítások következnek, amelyeket a könyv végén található megoldások is közölnek. Paníroz: bundáz, morzsáz, (húst, sajtot stb.) sütés előtt liszttel, tojással és zsemlemorzsával bevon. Kandíroz: (gyümölcsöt) cukorszirupban főz, kristályos cukorral bevon. Dinsztel: párol, gőzöl, ételneműt kevés zsiradékban, fedő alatt puhít. Passzíroz: (puha élelmiszert szitán) átnyom, áttör. Filéz: halszeletet szállátlanít, húsból csontot eltávolít. Fermentál: erjeszt, fűleszt (zöldség vagy tea feldolgozásakor).

A kötet a szókincs bővítésén túl a szakszavak magyarázatával iskolai ismeretek szerzésére, a műveltség növelésére is alkalmas. Ajánlható tehát nemcsak külön a nyelvi játékok iránt érdeklődőknek, hanem általában a szülőknek, nagyszülőknek, pedagógusoknak is. A rejtélykönyv a Tinta Könyvkiadó népszerű nyelvi fejtörői sorában a tizedik kiadvány.

Galambo Kristóf

Kiss Gábor – Mandl Orsolya:

ANYA – NYELV – KVÍZ

Tinta Könyvkiadó, 187 oldal, 2990 Ft

Hová tűntek az állatok?

Amikor Lottit megcsipi egy méh, Gáspárral gondolkodóba esnek a beporzók szerepéről és arról, hogy miként gondoskodhatunk a sokszínű élet fenntartásáról a Földön. Időkapuszulába pattannak és elutaznak a múltba, hogy utánajárjanak, mi miatt csökken a biológiai sokszínűség, és hogy ez miért nagy baj. Kiderül, hogyan kapcsolódik egymáshoz a földtörténet és az emberi történet idővonala, és hogy néha meglepően rövid idő is elég nagy változásokhoz. Ökológiai szemüvegen át nézve sok mindent másképp látnak, még a napi bevásárlást is, amelynek nyomai behálózják az egész világot. Ez a több nemzetközi díjat nyert képregényes ismeretterjesztő könyv komoly dolgokat szórakoztatóan mutat be a tudásvágyó gyerekeknek.

Babilon Kiadó, 48 oldal, 4390 Ft

JÓN KALMAN STEFÁNSSON: Csillagok sercegése

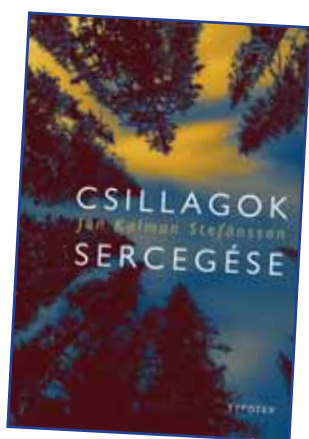
„A csillagok hunyorognak, a kutyák ugatnak, én ezt a történetet mesélem: ez mind ugyanaz” – mondja az elbeszélő a méltán híres izlandi író regénye egy pontján.

Mágikus és mindennapi természetesség jellemzi a karcsú krónikát, amely szövevényes szerkesztéssel egy izlandi család négy generációját mutatja be. „Hét élet, százötven év” – foglalja össze a főhős, aki külső-belső magányba kényszerül, hogy érzések, események felidézésével rekonstruálja a múltat. Miért létezik idegenként saját élettörténetében? Melyik ősenek kellett volna másképp döntenie, hogy boldogabb legyen a jelen? Mi a boldogság, a szeretet, mire valók az emberi kapcsolatok? Nem csak hazudjuk e fogalmak létezését? A lételeméleti töprengések fordultatos cselekménybe és a Menny és pokol trilógia és a Keflavik duológia írójától szokatlan rövidegű, álomszerű, máskor fanyarul humoros fejezetekbe íródnak bele. Megtudjuk, a „napok lomha, fekete csigák”, milyen ízű a főkauszony, és hogy az „ólomkatonák aprók, ezért kevés alvásra van szükségük.”

A nézőpontok keverésének és a *Patat Bence* által bravúrosan fordított költői leírásoknak köszönhetően pedig a saját életünkről is el-töprenghetünk a regényt olvasva.

Bárdos Dóra

Typotex Kiadó, 192 oldal, 3500 Ft

ZSENGELLÉR JÓZSEF

A bibliai apokrifek és a reformáció

Az apokrif/deuterokanonikus könyvek karrierje
Kálvin Kiadó, 2022

A bibliai kánon az Ó- és Újszövetség sajátos egységének, főleg pedig az egymásra épülő és egymást értelmező bibliai szövegek párbeszédének kutatására hív. Hogy mely könyvek tartoznak a Bibliához és melyek nem, nyilvánvalóan teológiai következményekkel bír, s egyben egyfajta előzetes teológiai döntés, amellyel rendszeres és történeti szinten is számot kell vetni teológusnak és hívőnek egyaránt.

Zsengellér József immár második kiváló művével siet a kánon/kánonok világában eligazítást kereső ember segítségére. Első kézikönyve (A kánon többszólalúsága) a héber nyelvű, ószövetségi kánon mibenlétét, teológiai értékelését világította meg. A bibliai apokrifek és a reformáció történeti megközelítésben, igen gazdag tényanyaggal tárja fel a bibliai kánon lassú kialakulásának és értékelésének útját az ókortól a középkorig, majd különösen is a reformáció korában, illetve a rá következő, lassú átalakulások idején. A történész egységet keres, s közben számos bibliai példán, ókori és újabb kori szerzőn keresztül mutatja be, hogyan gazdagította a katolikus és a protestáns közösséget is az apokrif, illetve deuterokanonikus iratok anyaga.

„Az iskolai életrajzok nem ezeket a történeteket beszélik el...”

Beszélgetés Nyáry Krisztiánnal

Nyáry Krisztiánt és az *Így szerettek ők* sorozatot nem kell bemutatni az olvasóknak. Most, ahogy ő szokta „kérdezni” a régmúltat, én faggattam őt a sorozat harmadik kötete megjelenésének apropóján: valóságról, fantáziáról, Tersánszky-Józsi Jenőről, és Petőfi titkolt humorérzékéről is szó esett.

– **A bevezetőben az olvasható, hogy egy 10 évvel ezelőtt posztolt fotóból született az *Így szerettek ők* gondolata. Ennyire egyszerű a történet?**

– Egészen pontosan 2012 januárjában járunk, és én egyáltalán nem terveztem könyvet írni. Csupán kivettem a Radnóti házaspárról egy régi, fekete-fehér képet a profilomra, és írtam hozzá egy sort. A kép amúgy ennyi: egy fiatal pár áll a sípályán a hóban, és mosolyogva néznek a kamerába – ez akár egy mai fotó is lehetne –, de közben tudjuk, hogy kik ők és mi történt velük, ismerjük a későbbi sorsukat. Másnap aztán kivettem a Kosztolányi házaspárról is egy felvételt, ahhoz talán már három mondatot is írtam, és így tovább. Idővel ezekből a pár mondatokból történetek lettek, és kiderült, hogy vannak, akik erre kíváncsiak, mert egyszer csak már nem csupán a barátaim követtek, hanem több ezer érdeklődő. Meg is találtak az ötlettel, hogy szülesen ebből könyv, mármint, hogy meséljek még az írók magánéletéről, de nem láttam értelmét, hiszen amit megkaphat az ember ingyen, azért nem ad pénzt. Végül addig-addig rágták a fületem a kiadók, hogy azt mondtam vágjunk bele, végül is nem az én pénzemet kockáztatjuk, hanem az övéket.

– **Mikor érezte először, hogy a versek, regények mögött az embert is szeretné látni?**

– Tulajdonképpen egészen kiskoromtól kezdve izgatott ez, mindig is jobban lekötöttek a valódi életrajzi könyvek, mint a fikciósak, mindig érdekelt, hogy kiről van elnevezve egy utca, vagy éppen miképpen éltek ismert történelmi szereplők. Talán nem is tudok visszaemlékezni olyan időre, amikor ne foglalkoztatott volna ez az egész.

– **Van valamiféle rendező elv, ami alapján válogatja a könyvébe bekerülő történeteket?**

– Mindig olyan szerzőkkel foglalkoztam, akik számomra fontosak, vagy legalábbis kíváncsi vagyok rájuk. Aztán amikor már az első könyvön dolgoztam, szükség volt a tu-

datos szerkesztésre, hiszen lényeges, hogy azok kerüljenek a gyűjteménybe, akiknek mondjuk egy irodalomból érettségizett magyar ember számára mond valamit a nevük. Persze végül mindhárom kötetbe csempészttem egy-két olyan figurát is, akit én nagyon kedvelek, de ma már talán kevésbé forgatják őket – ilyen szerintem Tersánszky Józsi Jenő például. De nyilván, ahhoz, hogy minél több embert megszólíthasson a könyv, nem lehetett kihagyni József Attila vagy éppen Kosztolányi Dezső sztoriját sem.

– **Ezek nem feltétlenül vidám elbeszélések. Van esetleg mégis kedvenc históriája a könyvből?**

– Talán azok a kedvenceim, amikor az adott szerzőnek az életrajzi története, meg a kép, amit róla ápolunk, eltér. Például Petőfiről van egy ideánk, ami kicsit olyan, mint maguk a szobrai, egyik keze a kardján pihen, másikkal az égbe mutat. És ez tulajdonképpen azért van, mert ő azt akarta, hogy így lássuk – és sikerrel is járt, száznyolcvan éve ugyanúgy gondolkodunk Petőfiről, miközben ő nem feltétlenül ilyen volt, hanem mondjuk egy kifejezetten jó humorú fiatalember. Máskor meg éppen az a különleges, amikor nagyon hasonlít az életmű, meg az életrajz, pont úgy, mint Krúdy Gyula esetében, akinél ha belenézünk a legprivátabb leveleibe, pontosan olyan, mint ha egy Krúdy-regényt olvasnánk. Annyira önzonos volt ugyanis az általa megteremtett szereplőkkel, hogy tulajdonképpen Szindbád-ként írta a szerelmes leveleit is.

– **Mennyi utánajárás rálelni ilyesmi kincsekre?**

– Alapvetően könyvtárakban dolgozom, lekopogom, szerencsés vagyok, mert jó érzékem van hozzá, hogy gyorsan megtaláljam a forrásokat, amikre szükségem van: tudom, hogy hol kell keresgélni. De ezek a történetek, amiket leírok, az irodalomtudomány számára egyáltalán nem ismeretlenek, csak az irodalmat kedvelő széles közönség számára meglepetések, mert az iskolában nem ilyen életrajzokról olvassunk. Sokan el is csodálkoznak, hogy különböző szerzőinknek milyen kalandos élete volt. Persze ez örök vita az irodalomtudományban, hogy egyáltalán kell-e tudnunk bármit is a szerzőről – de mivel az

irodalomórán mégiscsak tinédzserkorú fiatalok ülnek, akiket a szerelem, vagyis, hogy mondjuk hogyan próbált Petőfi udvarolni, talán jobban foglalkoztat annál, mint, hogy hány kilométert gyalogolt Selmezbányáról Vácra, onnan meg Pápára.

– **A hetente jelentkező podcastjeiben ma élő szerzőkkel készít interjút – ha lenne lehetősége időt utazni, kivel beszélgetne szívesen a régmúltból?**

– Petőfi Sándorral mindenképpen, mert ő nagyon élvezné, ha egy – az ő szempontjából – a jövőből érkező emberrel diskurálhatna – kifejezetten érdekelt a fejlődés, a technika. De mondjuk, szívesen ülnék le egy pohár bor mellett Ady Endrével, vagy Krúdyval is. Igazából nem nagyon van olyan, akivel ne csinálnék interjút vagy ne beszélgetnék szívesen, ha lehetőségem lenne rá. Végül is ezeket az életrajzokat is úgy próbálom megérteni, és elmesélni is, mint hogyha az illetővel valóban beszélgettem volna.

Kurcz Orsi

Fotó: Debreczeni Fanni

▶ könyvről

Nyáry Krisztián:

ÍGY SZERETTEK ŐK 3.

Corvina Kiadó, 144 oldal, 7990 Ft

Különleges oknyomozások

Csokonai Attila figyelemfelkeltően rejtélyes című könyve, a *Szabadmatt* egy nyomozás története. Nem krimi, mert nem egyedi bűn után nyomoz, hanem különleges oknyomozás, amelyben első szinten a szerző azt kutatja, honnan indul el az élete (nem a fogantatás vagy a magzati lét körüli vita foglalkoztatja), és rá kell jönnie, hogy azok az események, amelyek az élményeit adják, a közösség élményei, tehát a nyomozást a közösség élményein kell kezdenie. Természetesen nem nyúlhat vissza az ósrobbanás-hoz, sem Ádámhoz és Évához, hanem egy emberileg belátható idő eseményeit kell felkutatnia, s ez az emberileg belátható idő az a 20. század, amelyről még közvetlen és közvetett beszámolók – szóbeliek és írásbeliek egyaránt – megmaradtak. A közösség pedig, amely még képes közvetlen élményeket átadni, a család, a barátok, majd a nagyobbak: a nép, az ország, a földrész, végül az egész világ. Mindezek megjelenítésében a sokműfajú kötet segítségül hív leveleket, novellákat, verseket, párbeszédese történetelbeszéléseket, és megajándékoz egy regénytövebbmeséléssel (A Pál utcai fiúk). A bűn pedig, amit a nyomozás eredményeként feltár, a gyűlölet, a kirekesztés, a hata-

Csokonai Attila: **SZABADMATT**

Kiss József Könyvkiadó, 354 oldal, 4240 Ft

Megvásárolható a Libri és a Líra bolt-hálózatok boltjaiban.

lomvágy, a hódítás, – azaz a 20. század elindítója, a háború, amely egyaránt sújtotta a legkisebb közösségeket és a legnagyobbat, a világot. Ezek az események, élmények formálták a szerző egyéniségét, világlátását, mai rossz hangulatát, aminek summája ez lehet: nincs előre vivő eszménk, enélkül pedig nem lehetünk szabadok. Egyéni, személyes szabadságunkat őrizhetjük zárványként, korlátok közé zárva, redukált életminőségben. Így még a könyv címe is – szórendcserével – új, drámai jelentést kaphat: matt a szabadságnak.

Szepes Erika
író, irodalomtörténész

nka
Nemzeti Kulturális Alap

AJÁNDÉKOZZON ÉLET ÉS IRODALMAT!

Lepje meg családtagjait, barátait, üzletfeleit Élet és Irodalom-előfizetéssel! Rendelje meg igényes grafikai kivitelű ajándékutalványunkat, s adja át annak, akit tartalmas és maradandó ajándékkal kíván megtisztelni. Hónapokon át mindig Önre emlékezteti majd őt a hetenként érkező Élet és Irodalom.

Az előfizetés díja: negyedévre **11 850 Ft**, fél évre **20 520 Ft**, egy évre pedig **37 320 Ft**

Megrendelhető, illetve megvásárolható a szerkesztőségben: 1089 Budapest, Magyarok Nagyasszonya tér 10. Telefon: 210-5149, 210-5159, fax: 303-9241, e-mail: lapterjesztes@es.hu, es@es.hu

Orosz olaj, ukrán vér és a könyvek békítő szerepe

Interjú a trianoni döntést átíró Michal Hvorecký szlovák szerzővel

Tahiti utópia című regényében a nagyhatalmak a magyaroknak ítélik a Felvidéket, így a Gerlacfalvi-csúcs lesz Magyarország legmagasabb pontja. A szatíra vége felé, 2020-ra, Magyarország mégis éppúgy illiberális, mint ma. Minden hiába, a végeredmény ugyanaz?

– **Mikor és mitől jutott eszébe, hogy fenekestől felforgatja a térségünk történelmét?**

– Szeretem az alternatív történelmet, mint műfajt. Nem ez az első ilyen munkám. Néhány éve írtam egy regényt, ahol Pozsony/Pozsony nem Csehszlovákia része, hanem független, multikulturális és szabad Duna-parti metropolisz. Elbűvöl a „mi lett volna, ha” történelem.

– **Úgy gondolja, hogy lehetséges viccelni a politikával? A humor közelebb van az emberhez, mint például a korholás?**

– A vicc komoly dolog, különösen Közép- és Kelet-Európában. Itt volt olyan korszak, amikor egy tréfa évekre börtönbe juttathatta valakit, vagy akár a halálát is okozhatta. A regényem ironikus, de közben halálosan komoly. A történelmi fikció, az alternatív történelem és az utópia keveréke. Úgy gondolom, hogy több öniróniára lenne szükségünk ahhoz, hogy a különböző múltértelmezések ne zavarják a történelemszemléletünket. A V4-országok autokratái nosztalgikus, revansista hangnemmükkel valamifajta mitologizált nemzeti nagyságra utalnak. Szeretik a mártír narratívát. A szépirodalomnak szembe kell mennie ezekkel a jelenségekkel.

– **Miért a valós személy Milan Štefánikot tette meg a Kelet-Közép-Európából Tahitiba emigrált szegény szerencsétlenek hőisének?**

– Štefanik valóban tervbe és fontolóra vette szlovákok Tahitira telepítését. Ötlethez még közösségi finanszírozást is szerzett. Kétszer, 1910-ben és 1911-ben járt Francia Polinéziában, és oda álmolta meg azt a szlovák kolóniát, ahová biztonságosan el lehet menekülni a növekvő magyarosítási törekvések elől. A fikcióm a tábornok e régen elfeledett elgondolásán alapul. Felvetem benne, hogy mi lett volna, ha a szlovákok elhagyják a régiót, és

csak Csehország jön létre? Magyarország megtartotta volna a Felvidéket, és az autokrácia nem Orbán Viktortól, hanem sokkal korábról datálódna.

– **Hazájában miként fogadták, hogy átírta a trianoni döntést?**

– A szlovákoknak sok a lelki problémájuk, amikor saját múltjukkal foglalkoznak. Szeretjük a történelem áldozatainak tartani magunkat. A 19. század közepe óta a bizalmatlanság és mások kárhóztatása beszivárgott a szlovák nemzeti identitásba. Illő lenne végre rájönnünk, hogy a sovinizmus a nyelvhasználattal kezdődik. Senki sem állíthatja, hogy nemzete vagy etnikai csoportja eredendően magasabb rendű a máséknál.

– **Milyen visszhangja volt a regényének a magyarországi könyvfesztiválon, ahol Szlovákia volt a díszvendég? Önt nem érte semmiféle inzultus? Regényének arra a momentumára utalok a kérdéssel, hogy hőseit majdnem meglincselik egy magyarországi konferencián, mert megbékélést hirdetett.**

– Imádtam a fesztivált. Lenyűgözött a rengeteg látogató, az, hogy ennyien vásárolnak és olvasnak könyveket. Inspiráló beszélgetéseket folytattam ottani új közönséggel. A mai bonyolult szlovák–magyar politikai viszonyra jellemző, hogy az eseménysorozat szervezését nem az állam vállalta magára, hanem egy civil társaság. A Bázis Szlovákiai Magyar Irodalmi és Művészeti Egyesület a remek műfordító *Deák Renátával* együtt sokat dolgozott ez alkalommal is a kortárs szlovák irodalom népszerűsítéséért. Egyes kollégáim a budapesti fesztivál bojkottját javasolták Orbán Viktor külpolitikája miatt, azért, mert ellenzi az Ukrajnába irányuló fegyverszállítást és az Oroszországgal szembeni energiaembargót. Azt mondtam ezeknek az író-társaknak, hogy én mindenképp elmegyek, mert támogatni akarom ezt a fontos könyvpiaci eseményt és a demokratikus magyar írókat. Nagyon jó volt találkozni olyan szerzőkkel, mint Závada Pál vagy Németh Gábor, akiknek a munkáit régóta szívesen olvasom. A fesztivál idején alkalmam

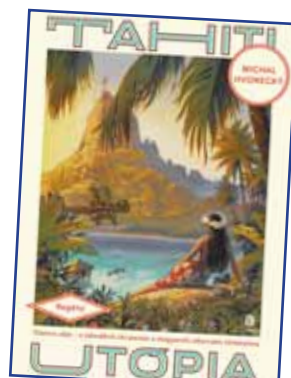

adódott arra is, hogy Svetlana Alekszjevicszel együtt vacsorázzam a Vár egyik hangulatos étteremben. Budapest az egyik kedvenc európai városom.

– **Ha félreteszi a szatirikus hajlamát, milyen jövőt jósol ennek a közép-kelet-európai térségnek, és készül-e erről egy újabb művel?**

– Sajnos sok közép- és kelet-európai politikus számára az olcsó orosz olaj fontosabb, mint az ukrán vér. Orbán Viktornak a faji „tisztaságról” szóló beszéde pedig igen veszélyes, különösen az ilyen vegyes régióban, mint amilyen a miénk. Nehéz időket élünk: erőteljesen zuhan a forint, egekben az infláció, tart az orosz területfoglaló háború, előretörnek a szélsőséges populisták. Szeretem a magyar kultúrát. Lebilincsel a közös történelmünk. De elutasítom a szélsőségeket. A könyvem felhívás arra, hogy közösen beszéljünk meg a múltat, és együtt tekintsünk a jövőbe. Meg kell védenünk a demokratikus és szabadságjogokat. A trianoni békeszerződés emlegetése helyett együtt kell megbirkóznunk a klímaváltozással, javítanunk az egészségügyet és az oktatást, valamint fenntartható módon előállítani az energiát. És még több Duna-hidat építeni – szimbolikusan is: több könyv lefordításával mindkettőnk nyelvéről a másikéra.

Mátraházi Susza
Fotó: Martina Simkovicova

▶ **könyvről**

Michal Hvorecký:

TAHITI UTÓPIA

Európa Könyvkiadó, 224 oldal, 3999 Ft

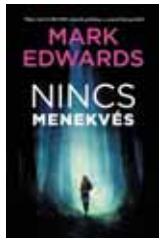
GINGKO
 Dóra Melinda Tünde: **ZÖLDSÉGSZEREM**
 Titkok és trükkök a vetőmagtól a villáig
 240 oldal, 5990 Ft
 A zöldségek titokzatosak. Ha egymás mellé rakunk egy nagyzütemi és egy háztáji paradicsomot, úgy tűnhet, nagyjából ugyanolyanok: pirok, edesek, kerekék – pedig nagyon is mások!

A könyv termelői interjúk és tudományos cikkek, valamint személyes termelési tapasztalatok alapján mutatja be, miért lesz egy-egy zöldségünk értékebb, ha otthoni vagy kistermelésből származik, mintha a nagyzütemből jön.

GINGKO
 Helen Thomson: **TEDD RENDBE AZ ÉLETED**
 A harmonikus élet tudománya
 352 oldal, 4990 Ft
 Mindannyian szeretnénk boldogabbak, sikeresebbek és kevésbé stresszesek lenni, de mik azok a módszerek, amelyek valóban működnek?

A könyv tele van hasznos, bizonyítékokon alapuló tanácsokkal, amelyeket a szerző, a New Scientist díjnyertes újságírója a legaktuálisabb kutatásokból merített, így ezek valóban segíthetnek rendbetenni az életet!

GINGKO
 Mark Edwards: **NINCS MENEKVÉS**
 368 oldal, 4990 Ft
 Mark Edwards bestsellerirő könyvei eddig négymillió példányban keltek el világszerte. Új, izgalmas thrillerében Aidan két éve keresi Seattle-ből eltűnt húgát, Scarlettet.

Amikor már épp feladná a reményt, egy idős nő hosszú vonatútja alatt a hajnali derengésben megpillant egy lányt, amint fejszvetve menekül üldözője elől egy észak-kaliforniai erdei tisztáson. Az asszony azt állítja, hogy a lány csakis Scarlett lehet. De vajon tényleg ő az?

GINGKO
 Véghe Attila: **AGORA**
 Befejezetlen királyság
 424 oldal, 4990 Ft
 Az Agora téren és időn kívül létezik, ahol a görög piacterekhez hasonlóan összegyűlnek az utazók, és miközben információt cserélnek, megváltoztathatják a jövőt.

A reneszánsz zseniális elméje, Leonardo da Vinci, a pszichoanalízis atyja, Sigmund Freud, a Grálkutató Otto Rahn, a fizikus Richard Feynman, egy biológus és egy fiatal vallástörténész összefognak, hogy megmentsek az emberiséget.

Sem a tér, sem az idő nem állhat az útjukba.

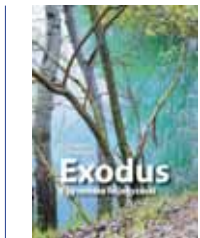

ÁLOMGYÁR KIADÓ
 Patak Gyöngyvér: **CSALÁD A DOMBON**
 382 oldal, 4799 Ft
 Ahol sok a gyerek (és a férj sem semmi), ott zajlik az élet – anya legyen a talpán, aki bírja! Pörögnek az események, konfliktusok, meg a sors, mindennapi taposómalom és különleges kalandok. Ebben a zűrvarban kellene az ember lányának megtalálni a saját vágyait, a boldogságot, önmagát. Gyömbi el is indul az úton. Lesz, ami lesz. Mert minden life story egy belső utazás is.

És mert egy anyának is lehetnek nagy álmjai. Ugye?!

KÖNYV GURU
 Hopp László: **AZ EZÜSTDÉNÁR**
 324 oldal, 3499 Ft
 Egy nagy terveket szövögető jobbágylány szerelmét a Király udvari zenésze egy ezüstdénárral fizeti ki. A lány álmai örökjékként elrejt a dénárt. Zenei tehetségét és vonzó nőiségét kihasználva kalandos úton indul el. A dénárt 400 évvel később megtalálja egy romantikus fiú, akinek élete ettől kezdve váratlan fordulatot vesz. A dénár egy reghagyó szerelem felé tereli, amelynek kiszámíthatatlansága vetekszik a dénár előző tulajdonosának fordulatos sorsával.

ZIMBER KÖNYVEK
 Szonday Zsandra: **EXODUS**
 Egy remete feljegyzései
 102 színes oldal, 3490 Ft
 A költészet kedvelőinek! A Rubato és a Lamento után ez Szonday Zsandra harmadik verseskötete. Zsandra születése óta Marfan-szindrómával küzd. Esztétikát és cirkusz történetet tanít, muzeológus. Versei erőteljesek, átélhetőek. Az Exodusban felbukkan a gyermekkor, a szenvedés érlelte életbölcsesek és a tövidék hangulatai is. A versek mondanivalóját erősítik a szerző saját fotói. www.valogatotkonyvek.hu

ZIMBER KÖNYVEK
 Till István: **HÁBORÚK ÉS ANGYALOK**
 Igaz életregény
 784 oldal, 4990 Ft
 Az Ómama nyaklánc szerkesztőjének gondozásában megjelent regényben megmutatkozik, hogyan befolyásolja az egyéni sorsot a történelem. „Igen érdekes olvasmány és történelmi szempontból is hiteles ez a regény. Főszereplőjének kalandos élettörténetében a 20. századi magyar történelem számos sorsfordulata tükröződik.” (Mayer János történész) Korabeli fényképekkel és dokumentumokkal illusztrálva. www.valogatotkonyvek.hu

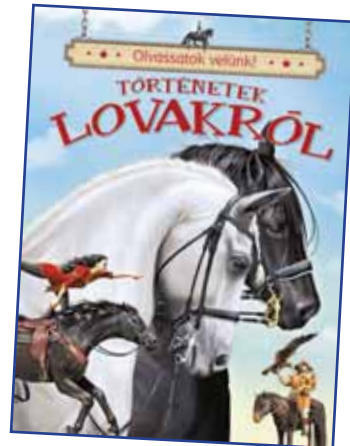

ZIMBER KÖNYVEK
 Tatár Imre: **KÓDALAKOK**
 Igaz történetek a múlt századból
 174 oldal, 2990 Ft
 A történelem iránt érdeklődőknek! A 102 esztendő szerző túléles pontossággal idézi fel gyermekkorát, a 20. század eleji Pestet, a háború éveit és újságírói pályafutása kedves helyszíneit. A régimúlt homályából kódalakok bukkannak elő és elevenednek meg plasztikusan az olvasó szeme előtt. A szerző 75 éve kezdte a hírlapírói pályát, és az írást azóta sem hagyta abba. www.valogatotkonyvek.hu

Történetek lovakról

A lovakat mindenki szereti, ugye? Hiszen ezek a csodálatos állatok évezredek óta hűséges társaink a mindennapi életben, a munkában és a szórakozásban is. A Napraforgó Könyvkiadó gondozásában megjelent *Történetek lovakról* című, mesés kivitelű könyv több mint negyven olyan olvasmányt tartalmaz, amely főszereplői legjobb barátaink, a lovak. Vannak közöttük olyan hősök, amelyek valóban léteztek:

versenylovak, munkalovak, a történelmi eseményekben fontos szerepet játszó lovak. De felvonulnak a lapokon mitológiai történetek, filmek vagy mesék főhősei is. Egy közös vonásuk van: ezek a csodás lények olyan régóta fontos szereplői az életünknek, hogy a segítségükkel jobban megismerhetjük önmagunkat. Ez a könyv kedves olvasmány, kiváló ajándék minden lóimádó gyerekeknek. Napraforgó Könyvkiadó, 512 oldal, 6990 Ft

A jó szándék kevés – önkéntlenül használt negatív mondataink, ismétlődő „lemezeink” gyakran ellenkező hatást váltanak ki. A pozitív kommunikáció azonban tanulható, kapcsolati készségeink odafigyeléssel fejleszthetők. A Gordon Könyvek sorozat az élet különböző területein mutatja meg a kapcsolatok mozgató rugóit és az együttműködést segítő kommunikációs módokat. **Világsikerek most új kiadásban!**

P.E.T.
 296 oldal 4800 Ft

V.E.T.
 288 oldal 4800 Ft

Emberi kapcsolatok
 128 oldal 4200 Ft

Magyar szókincstár

Magyar szókincstár

Rokon értelmű szavak, szólások és ellentétek szótára

Rokon értelmű szavak, szólások és ellentétek szótára
 Az anyanyelvoktatás, a szókincsfejlesztés hasznos segédeszköze.

- 25 500 vastag betűs címszó
- 80 600 különböző szó
- 14 400 szó ellentéte
- 3800 közmondás, szólás

942 oldal, 11 990 Ft

TINTA KÖNYVKIADÓ
www.tinta.hu, www.tintakiado.hu

„A történéseket soha nem tudjuk megváltoztatni” – L. Stipkovits Erika

Nemrég jelent meg **L. Stipkovits Erika** nyolcadik könyve **Közelebb önmagunkhoz** címmel. A jelentős életművel rendelkező pszichológussal, tartva magunkat a kötet témájához, önismereti kérdésekről beszélgettünk.

-Mivel foglalkozik pszichológusként?

– Győrben élek és több dologgal foglalkozom. Egyrészt klinikai szakpszichológus vagyok és pszichoterápiával foglalkozom több évtizede. Nagyon szeretem, mert a pszichoterapeuta maga is mindig fejlődik. Meggyőződésem, hogy elsősorban nem a módszerek számítanak, mert sokféle pszichoterápiás módszer létezik, hanem ami a legjobban gyógyít, az a kapcsolat. Akit például soha senki nem fogadott el egész életében, annak ez óriási dolog, hogy van valaki, aki teljes mértékben elfogadja őt, empátiával fordul felé. Ez sokkal fontosabb, mint az alkalmazott módszerek. A legújabb agykutatók is azt mutatják, hogy a kapcsolatok fejlesztik az idegrendszert. Halálunkig meg tudunk tanulni új képességeket a kapcsolatainkban. Ehhez képest régen azt tanultuk, még én is az egyetemen, hogy tizennyolc éves korunkban leáll az agyfejlődés. Másrészt írok is, cikkeket, podcastokban veszek részt, illetve könyveket is. Tíz éve írok könyveket. A harmadik terület az oktatás, évtizedek óta foglalkozom felnőttoktatással, tanítok pszichoterápiás képzésben, és hat éve alapítottuk meg a Személyiségfejlesztő Akadémiát, ahol a hallgatók azt is megtanulják, hogy hogyan lehet az érzelmi intelligenciát fejleszteni. Ezen kívül van két klassz fiam, már lassan középkorúak, valamint van három unokám – ők fűszerezik az életemet.

– **A könyveit olvasva, illetve másokat olvasva, mindig mindenki arra jut, hogy minden a gyerekkorban gyökeredzik, ami azért elég bénítólag hat az emberre.**

– Azt gondolom, hogy nem lehet visszamotogtatni. A felnőtt létben ott van a felelősség, hogy dolgozzam meg az érzéseimet, ez a saját felelősségem. Azt is gondolom, hogy az életet kaptuk a szüleinktől és az az életünknek az ára, hogy meg kell dolgoznunk, amit meg kell dolgoznunk. Tehát a velünk történt rossz dolgokat, vagyis amit mi annak éltünk meg. Az önmagában patológia, ha a szüleimre mutogatok vissza.

A *Szeretettel sebezve* című könyvet is azért írtam, hogy értsd magadat, és ne vidd tovább tudattalanul is azt a magatartásmintát,

amit te is elutasítottál, amikor gyerek voltál. Nemcsak a gyerekkorból jönnek a traumák, hanem három helyről: a gyerekkorból, a transzgenerációs traumákból és a felnőtt életünkben is. Ha valakinek volt már két rossz házassága, az is nyomot hagy benne. Az idegrendszerben halálunkig minden lenyomatot képez, ezek is. A gyerekkorban nem áll meg a fejlődés. Három helyről jönnek a traumáink, de nagyon meghatározó szerepe van a gyerekkorunknak. Illetve a gyerekkorunkban a kapcsolódásainknak, hogy milyen kötődéseink voltak. Egy alkoholista szülő is másfajta lenyomatot hagy, attól függően, hogy milyen fajta, agresszív vagy kedves. A testvérekről szóló könyvemben (*Ölelni és ölelre menni*) is írtam arról, hogy sok mindent különbözőképpen élnek meg a testvérek. Az első gyerek vagy nagyon igazodik a családi elvárásokhoz, vagy az ellenkezőjét valósítja meg. Valaminek az elmentettje, az is ugyanaz. Ugyanazt a szülőt teljesen másképp éli meg egy második gyerek. Más lesz a második vagy a harmadik gyerek megélése, de nem a gyerekkori története. Az önismeretben ez a legfontosabb, hogy a történéseket soha nem tudjuk megváltoztatni. A történések érzelmi átélését változtatjuk meg. Azon lehet dolgozni, hogy ne szenvedjek annyit, vagy ne féljek annyit.

Mert ha féltém az apámtól, akkor félek a főnökömtől is, minden autoriter személytől.

– **Ahogy mondta is, hogy az nem jó út, ha az ellentétjét csináljuk, mint a szüleink. Az sem jó, ha ugyanazt, már ha negatív volt. Egy harmadik utat követni, szerintem az a legnehezebb és a legnagyobb önismereti munka, hogy megtaláljam a saját utamat.**

– Így van. Ez nagyon nehéz. Én is nagyon csodálkoztam, amikor megláttam az anyukám vagy az apukám viselkedését saját magamban, ami tudattalanul előjött. Az az önismeret lényege, hogy rálátsz a viselkedésedre, és meg tudod változtatni. Az a legnagyobb baj, amikor nem is látom magamat, nem veszem észre a tudattalan viselkedésem. Az önismeretnek pont az a lényege, hogy a tudattalan elkezd tudatosulni, hogy felismered, hogy jé-zusom, olyan vagyok, mint az anyám. Ez egy rossz reakció. De meg tudom változtatni magam. Tudok elnézést kérni, nem azt mondom, hogy ez van. Nem az a mély önismeret, hogy mindent tökéletesen csinállok.

– **Az ember, ahogy olvassa a könyveit, azt érzi, hogy nincs egyedül. Sokan küzdenek ezekkel a problémákkal.**

– Azért is kezdtem el írni, hogy segítek. A könyveimnek négy alappillére van. Mindnek korrekt szakirodalmi háttére van, hivatkozásokkal. Mindegyikben van rengeteg eset, példa, melyek azért fontosak, hogy mindenki lássa, hogy nemcsak neki nehéz. Ezek az esetek segítenek mélyebben átélni a mondanivalót, másrészt érzelmileg is átélni, hogy mások is ugyanabban a cipőben járnak. A harmadik: minden könyvemben rengeteg a gyakorlat, melyeket elvégezve mély

önismeretre tehet szert az olvasó. A negyedik tényező, hogy minden könyvem több évtizedes tapasztalatra épül, hiszen, amikor elkezdtem írni őket, már jó ideje praktizáltam. Most írom ennek a könyvnek a második kötetét, jövőre az is megjelenik.

Jolsvai Júlia

Fotó: Fiala Gábor

▶ könyvről

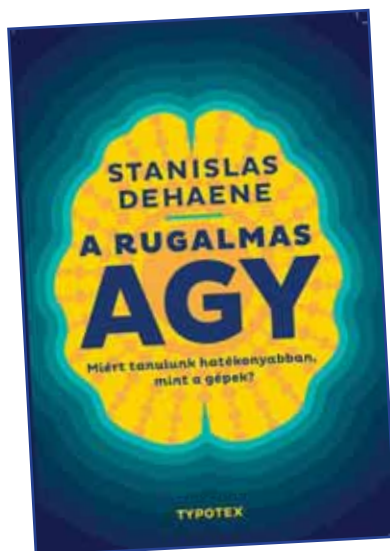
L. Stipkovits Erika:
KÖZELEBB ÖNMAGUNKHOZ
HVG Könyvek, 352 oldal, 4500 Ft

Agyas kérdések

A közvéleményt leginkább foglalkoztató, leggyakrabban felmerülő tudományos téma manapság szinte biztosan a mesterséges intelligenciák és mesterséges neurális hálózatok működése. Az emberi agy illetően „leképezését” sokan az ördög művének tartják – ahogy annak tekintették egykor a vasutat és bizonyára az első kereket is, csak akkor még nem volt közösségi média és nem voltak ideológiai buborékok.

A *rugalmas agy* című kötet igazán meggyőző olvasmány lehet a rémeket látóknak is: mint kiderül belőle, nincs az a gép és informatikai program, amely a tanulás folyamatában legyőzhetné az emberi elmét. Az agy titka és behozhatatlan előnye a plaszticitásában, azaz formálhatóságában, alakíthatóságában rejlik: idegi hálózataink bámulatosan alkalmazkodóképesek, és milliónyi új szinapszis (idegi kapcsolódás) alakulhat ki (vagy épp tűnhet el) idegpályáinkon életünk során. A legizgalmasabb kérdést a francia pszichológus szerző, *Stanislas Dehaene* már a bevezetőben felteszi: vajon miért nem születünk minden kellő tudással felvértezve az élethez? Épp ebben rejlik az emberi agy nagy mutatványa: mivel körülményeink folyamatosan változnak – ahogy magunk is –, e változáshoz agyunk is folyamatosan alkalmazkodik.

A könyv mindenekelőtt azt a folyamatot taglalja, melynek során megnyílik előttünk a lehetőségek végtelen tárháza: a tanulás csodáját. A tudásvágy és forrása, a kíváncsiság, velünk született, ősi ösztön, amelynek kielégítése jutalmat hordoz magában (megemelkedik a dopaminszint), vagyis egyfajta kellemes kábítószerként élvezzük az ilyesmit. Persze a berögzült társadalmi struktúrák, különösképp az iskola példátlan hatékonysággal tesz azért, hogy kiölje e természetes hajtóerőt az ifjú ember-

palántákból, így válik a jutalom büntetéssé, az örömforrás nyüggé. Ám ez ellen bőven tehetünk.

Dehaene a fenti, módszertani kérdések mellett izgalmas fejezeteket szentel a pedagógiatörténetnek is – például annak, miért reménytelenek azok az elméletek, így Rousseau-é, amelyek a tudás elsajátítását a teljesen önálló, irányítás (tanítás) nélküli felfedezésre bíznák.

Lenyűgözők a kötetben a csecsemők képességeit bemutató kísérletek, felfedezések: a látszólag tehetetlen, oktan kis lények igazi „agyemenők”, ha gondolkodásról

van szó. Nem kevésbé érdekesítőek a tanulás feltételeit taglaló részek: például, hogy igazi odafigyelés bizony csak egyetlen dologra lehetséges, hiába ámítják magukat a „sikeres” *multitasking*olók.

A könyv a tanulás mibenlétét, hogyanját és négy pillérét mutatja be közérthető tudományossággal és színes képmelléklettel kiegészítve – nem utolsósorban pedig lelkesítően, például arra nézvést, hogy sosem késő elkezdni – legyen szó nyelvek, zene vagy bármilyen egyéb tudás elsajátításáról.

Laik Eszter

Stanislas Dehaene: **A RUGALMAS AGY**
Miért tanulunk hatékonyabban, mint a gépek?

Fordította Jakabffy Éva és Jakabffy Imre
Typotex Kiadó, 316 oldal, 5500 Ft

Holdraforgók

MEGZENÉSÍTETT ŐSZI/TÉLI VERSEK HÉTKÖZNAPOKRA ÉS ÜNNEPI PILLANATOKRA

Néhány éve a Napraforgó Kiadó elhatározta, hogy kortárs versekből álló leporelló sorozatot ad ki az óvodás korosztály számára. *Major Eszter* kérték fel szerzőnek, aki popzenei körökben népszerű dalszövegíró. Szekeres Adrienn-től a Hooligansig, Wolf Katitól Kökény Attiláig hosszú a lista, akiknek az elmúlt huszonöt évben dalszövegeket írt. Örömmel próbálta ki magát gyerekversek szerzőjeként is, 2017-től nyolc kötetben jelentek meg az évszakok hangulatát és az adott időszakban jellemző tevékenységeket bemutató gyerekversei *Kecskés Anna* bájos rajzaival. Az erős zeneiséggel és ritmussal rendelkező szövegek okán felmerült, hogy néhány verset érdemes lenne megzenésíteni. Egyszerű, gitáros kíséretben gondolkoztak, ami a gyerekeknek szánt rendezvényeken könnyen előadható. Dusík Gábor, Szlovákiában él, és szakmai körökben jól ismert zeneszerzőt kérték fel a feladatra és 2018-ban megszületett a Napraforgók című lemez a Napraforgó Kiadó és a Magneoton közös gondozásában. Az énekesek között szerepelt Szekeres Adrien, Völgyesi Gabriella, Kocsis Tibor és Kökény Attila a fiával. Ezzel párhuzamosan megalakult a Major Eszter és barátai zenekar, amelyben Major Eszter, Farkas Krisztina Volkova és Tarr Dávid énekel, basszusgitáron Winterverber Csaba, dobon Lázár Tibor kíséri őket. A lemez zenei sokszínűségéhez hozzájárultak az előadók is, akik pop-rockot éppúgy játszottak már, mint folkot, world music-ot, jazzt vagy éppen elektronikus zenét. A dalok azóta élőben felcsendülhetnek a koncerteken, könyves eseményeken, sőt a koncerti és tanítónői végzettséggel is rendelkező Major Eszter mesél

és játszik is a gyerekekkel az alkalmakon. A Napraforgók albuma a tavasz és a nyár témakörét járta körül, így adta magát, hogy az őszi-téli verseket is megzenésítsék. Így került sor a *Holdraforgók* című album kiadására 12 dallal, és bonuszként a versekkel *Rusznák György* felolvasásában. A CD-nek két előzménye is volt: 2021-ben *Levél a Mikulásnak*, 2022-ben pedig *Tócsa* címmel két kislemezen hat dal már megjelent belőlük, a címadó

szerezményeket a Vastag testvérek és Judy énekeltek. Mindkét dalhoz készült videóklip is. Az új albumon mellettük Wolf Kati, a Nyári lányok, Bereczki Zoltán, Sugár Bertalan, Tabáni István és Karinthy Vera, Hódosi Enikő és Tarr Dávid énekel, remek ötlet, hogy gyerekkori fotóik szerepelnek a dalok ajánlása mellett. Az őszi versek a befőzésről, óráátállításról, tökfargarásról szólnak, míg a téliek elsősorban a karácsonyi ünnepkörhöz kapcsolódnak, és kis füzet formájában szöveggé is kézbe vehetők. A megzenésített versek nemcsak a gyerekeknek hozzák közelebb az ünnep hangulatát, de a felnőtteknek is alkalmat adnak a nosztalgiaira és visszarepítik őket azokba az időbe, amikor még ők álltak a karácsonyfa alatt az ajándéokra várva.

(szénási)

Major Eszter és barátai: **HOLDRAFORGÓK**
Napraforgó Kiadó, 2990 Ft

Vedd kezébe, olvasd, találkozz vele!

Beszélgetés Galsi Árpáddal

Azóta, hogy Károli Gáspár 1590-ben magyarul kinyomtatta a teljes Bibliát magyar nyelven, sok nyelvi és formai változást élt meg a „könyvek könyve”. A Kálvin Kiadó és a Magyar Bibliatársulat ennek a folyamatos megújulási folyamatnak aktív szereplője, a legkisebbeknek gyermekbibliáitól kezdve az ifjúságnak szánt könnyedebb formájú *Biblia neked* interaktív kiadásán át a magyarázatokkal ellátott új fordítású Bibliáig sokféleképpen juttatja el a kiadó Isten kijelentését a 21. század olvasójához. Legújabb projektjük keretében a Biblia megszokott formájától merőben eltérő, új köntösben szólítja meg az olvasókat. A kiadó igazgatójával, *Galsi Árpáddal* beszélgettünk a kiadás hátteréről.

– Gyönyörű kiadvány lett a négykötetes Biblia. Mennyire fontos egy bibliakiadás esetében, hogy jól is nézzen ki a könyv?

– Nagyon fontos. Ebben az esetben is arra törekedtünk, hogy a lehető legszebb könyvet készítsük el. A bibliakiadás esetében azért is különösen fontos az esztétikum, a lehető legjobb kivitelezés, mert ez méltó a tartalomhoz. A klasszikus, sokszor megjelent változatok esetében is figyelünk a tipográfia, a borító, a nyomdai kivitelezés igényességére, és fontos az is, hogy a lehető legpraktikusabb, leghasználhatóbb legyen, hiszen azokat a mindennapi használatra szánjuk. Ebben a most megjelent, különleges kiadásban is a tartalmi szempontok határozták meg a formai megjelenést.

– Ki volt az elképzelt célközönség?

– A *Könyvek* kiadásával elsősorban az volt a célunk, hogy olyan bibliaváltozatot hozzunk létre, amely azoknak is kedvet csinál az olvasáshoz, akik idegenkednek a hagyományos kiadások formáitól. A „Szent Bibliát” sokan azért nem veszik a kezükbe, mert úgy érzik, a szentség azt jelenti, hogy a beavatottaknak szól, valami régi és egyházi dolog. Ráadásul a könyv hagyományos formája is furcsa, nem megszokott sokaknak. Ezen szerettünk volna változtatni, amikor a könyvolvasók számára otthonosabb köntösbe öltöztettük a tartalmat. Mind a borító, mind a formátum, mind pedig a tördelés formára egy többkötetes nagyregényt idéz. Arra biztatjuk az olvasót, hogy ne féljen a Bibliától. Igaz, sokszor nem könnyű olvasmány, de megéri a fáradságot, és mi segítünk közelebb hozni. Ezenkívül szeretnénk, ha az egyéni olvasás mellett a gyülekezeti életben is helye lenne a kiadványnak, jó lenne például,

ha együtt olvasnák gyakorlott és kezdő bibliaviaszok, és beszélgetnének arról, hogy milyen gondolatok támadtak bennük, mit hogyan értenek, vagy éppen nem értenek.

– Annnyiféle Biblia megjelent már, az utóbbi évtizedekben egymást érik a különleges kiadások. A Könyveknek milyen előzményei vannak, honnan vették a mintát?

– A regényformájú Biblia létező műfaj, láttunk külföldi példákat, ezek a kísérletek minket is inspiráltak. Ebben a kiadásban az a különle-

ges, hogy csak a bibliai szöveggel találkozik az olvasó. Azok az elemek, amelyek az évszázadok során a hagyományos bibliakiadásban kialakultak – számozás, kisebb részekre bontás, néha mondatról mondatra tördelt szöveg – mind-mind az egyházi, teológiai használatot, a kereshetőséget, a hivatkozást segítik, ezek egy értékes, gazdag hagyományhoz tartoznak, ahogy az is a célszerűség és az egyházi használatot célozza, hogy általában szoros, kéthasábos tördelésben, nagyon vékony papírra készülnek a Bibliák. Ebben a kiadásban viszont elsősorban az olvasás, olvashatóság szempontja került a középpontba, így elhagytuk azokat az elemeket, amelyek eredetileg nem részei a bibliai szövegnek.

A címválasztással is azt kívántuk kifejezni, hogy itt a Bibliával találkozik az olvasó a hagyományosnál hozzáférhetőbb, maibb formában. Magát a szót is lefordítottuk, innen *A Könyvek* cím, ami is arra utal, hogy nagyon sokféle szövegből tevődik össze a Szentírás szövege. A bibliai könyveket a megszokott kisebb gondolati egységek helyett nagyobbakra osztottuk, és ezeknek adtunk egy-egy, regényszerű fejezetcímet. Amikor nem hagyományos módon, mondatról mondatra vagy fejezetről fejezetre olvassuk a Bibliát, hanem egy levegőre egy-egy nagyobb gondolati egységet, akár egy-egy könyvet végig, az azok számára is új olvasási élményt adhat, akik már jól ismerik a Biblia szövegét.

– A négy kötetben a Biblia teljes szövegével találkozunk, sőt az egyes bibliai könyvek előtt né-

hány oldalas ismertetőt is találunk. Ezeknek mi volt a céljuk?

– A rövid bevezető

funkciója, hogy azoknak, akik nem ismerik a Bibliát, adjunk valamiféle fogódzót. Ezek a kicsit fülszöveg jellegű írások rövid tartalmi áttekintést adnak az adott bibliai könyvhöz: hol a helye a többi között, melyek a hangsúlyai, jellegzetességei. Arra törekedtünk, hogy segítjük az olvasót az eligazodásban, nem kívántuk túlterhelni tudományos igényű bevezetésekkel, amelyeket sok más kiadványunkban megtalálhatnak, ha többet szeretnének tudni.

– Mit látsz, harminc év múlva milyen Bibliák fognak megjelenni?

– Nem vagyok túl jó a jóslásban, inkább arról beszélnék, hogy mit szeretnék látni. Az 1908-as, revideált Károli Bibliát továbbra is fontosnak tartjuk kiadni, mert lenyűgöző, máig tartó kulturális hatása van a szövegének és a nyelvének, aminek a titka az előttünk járó nemzedékek hűséges hitében rejlik. De természetesen helye lesz az új fordítású Bibliának is, mert pontos fordítás, és igényes, a művelt olvasó számára érthető nyelven van megfogalmazva. Ezen az úton természetesen tovább is kell majd lépniünk a következő harminc évben. De nagy reményünk a katolikus testvérekkel közösen tervezett ökumenikus bibliafordítás is, bízom benne, hogy ez is megvalósulhat.

Pompör Zoltán

Fotó: Gálos Mihály Samu

KÁLVIN KIADÓ

A Könyvek 1. *Kezdetben* 464 oldal, 5990 Ft

A Könyvek 2. *Eróm és énekiem* 800 oldal, 7990 Ft

A Könyvek 3. *Igy szól az Úr* 616 oldal, 7490 Ft

A Könyvek 4. *Meghalt és feltámadott* 600 oldal, 7490 Ft

A hétköznapi tragédiák felébredztik az empátiát

Interjú Marianna D. Birnbaummal

Az *Esterházy-kalauz*, *Az évek iszkolása* és több más nagyszerű kötet után naplőregénnyel jelentkezik **Marianna D. Birnbaum**, magyar származású irodalom- és kultúrtörténész, a University of California, Los Angeles kutatóprofesszora, közel két évtizeden át a Közép-európai Egyetem (CEU) vendégprofesszora. *Félművekben* című könyve lebilincselő vallomás egy asszony küzdelmeiről, apró örömeiről és megrázó csalódásairól – miközben életére mindvégig árnyékot vet Magyarország történelmének ellentmondásos közelmúltja.

– **Katalin Trianon után vetődik Erdélyből Szegedre; története 1945-ben indul, és 1984-ben zárul. Miért választotta ezt az időszakot?**

– Trianon fogalma, a magyar nép legnagyobb részének a legszomorúbb önarcképe. Itt van ugyanakkor a magyarok és a magyar zsidóság közötti áthághatatlan fal is: Trianon és a Holokauszt együtt az ország legnagyobb tragédiája. Mint az legtöbbször megesik, az ártatlan, kisember lesz az áldozat, aki csak azt a „kis semmijét” veszti el, ami az élete volt! Az 1945-os 0 pontról való újra-indulás, egy nagyon is jobbra sodort országban történik. A titkos remény: ha a múlt bűneit és bűnöseit, gyorsan eltüntetjük egy nagy sírban, és azt egy óriási sírkövel letakarjuk, hogy majd később, amikor már nyugalom lesz, kinyissuk, abból sosem tisztos demokraták fognak kiugrálni és azt keresni, hogyan tehetik jobbá a világot! 1984 nemcsak Orwellnek állít emléket, hanem mérföldkő a szocializmus történetében, annak a cinikus életformának a kialakulásában, amelyben mindennek megvan az ára, csak az érteke csökken.

– **A könyv mottója egy Hofmannsthal idézet: „...De minden életből egy árnyék esik a másik életére...” Arra utal, hogy akit kevésbé érintettek a háború borzalmai, arra is vetülnek árnyékok, hiszen a sorsok valahogyan összefonódnak?**

– Ebben teljesen igaza van! A hatások ott vannak körülöttünk, akkor is, ha nem tudatosan élünk együtt velük, sőt a legfélelmetesebb hatása azoknak a szándékosan elferdített információknak van, amelyek például egy irányított sajtóból zúdulnak az emberekre, anélkül, hogy a kiszemelt áldozatok észrevennék. A modern világban ettől nem lehet meg-

szabadulni! A sorsok összefonódása: az élet! Az árnyék, amit az egyik lény a másikra vet, persze nemcsak azokra az előítéletekre vonatkozik, amelyek megmérgezik az emberek közötti szellemi munka- és egyéb kapcsolatokat, hanem a magánéletünkre is: az uralkodási vágy a másik felett hatalmas hajtóerő a szerelemben is. Katalin tudja, hogy a férje szándékosan vet rá árnyékot; érzi, hogy Kálmánnak erre óriási szüksége van: a férjét uniformisától és önbecsülésétől egyszerre fosztotta meg az új világ. Az otthonában ezért csakis ő maradhat a domináns személy, különben nem tudná túlélni.

– **A kortárs irodalom sokszor köznapi sorsokon keresztül dolgozza fel a történelmet. Tudományos munkák, riportkötetek és önéletrajzi ihletésű szépirodalmi művek után miért választotta a fikciót?**

– A múlt megértésének igényét már a Biblia diakronikus felépítésében is megtaláljuk. A tények rögzítésével az igazság, a valóság keresése szinte folyamatosan jelen van a történeti irodalomban. Különlegesen érdekes, például, a reneszánsz költőknek, történetíróknak, a csaták hőseinek, vagy mellékszereplőinek a véleménye: voltak, akik a személyes tapasztalatot elsődleges fontosságúnak tartották, voltak akik úgy érezték, hogy a valósághoz az áll közelebb, aki a távolságot tartva, objektívebb, mint az, aki az egyik oldalról

ítélkezik mindkettő felett. Az elmúlt évszázadok tragikus eseményei egyre több egyéni szenvedéstörténettel járultak hozzá egy sokrétűbb, a múltnak a személyes sorsokon keresztül egyre érzékenyebb ábrázolásához. A fikció, még a történelem nagy mozgásainak ábrázolására is a legkönnyebben megközelíthető zsáner, mert a mesére épül, amelyre mindenki kiskorától kezdve az érzelmein keresztül reagál. Természetes, hogy az olvasó empátiáját a hétköznapi tragédiák, amelyeknek ő maga is bármikor áldozata lehet, hamarabb ébredtetik fel, mint amikor az író egy tőle távol álló világ számára gyakran felfoghatatlan történelmét mutatja be.

– **A *Miniatúrák* című könyve is most jelent meg a Fekete Sas Kiadónál. Interjúkat – melyeket ön készített az interjúalanyokkal –, és emlékeztetéseket, sziporkázó humorral megírt sztorikat tartalmaz, *Szerepel benne – többek közt – Fenyő Miksa, Bohumil Hrabal, Kocsis Zoltán. Tervez még hasonlót? Min dolgozik most?***

– Ami a *Miniatúrák*ból kimaradt, talán érdekesebb lett volna, mint azok az emlékek, amelyek bekerültek a kis történetek közé. Legközelebbi barátaimról, akiket az utóbbi években veszítettünk el, nem tudok írni! Még minden emléküöm fáj: ezt őrzöm, ez segít! A nemrég megjelent két magyar nyelvű írásom mellett, ugyanakkor Carl Spittelernek az egyetlen svájci irodalmi Nobel-díjat nyert írónak (1919) egy szinte ismeretlen kisregényét is lefordítottam, német eredetiből angolra, a CEU Press égisze alatt látott napvilágot. Hiszem, ha az alkotókat nem is tudom feltámasztani, ezt a remek

kisregényt sikerült megmentenem legalább az angolul olvasók számára. Szeretnék még történeteket írni nőkről, de nem csak nőkről! A tudományos munkámban is sok nőről írtam, például Gracia Mendessről, Fromet Mendelssohnról. Persze a tisztességes kutatómunka elsősorban energia kérdése.

Szepszi Dóra

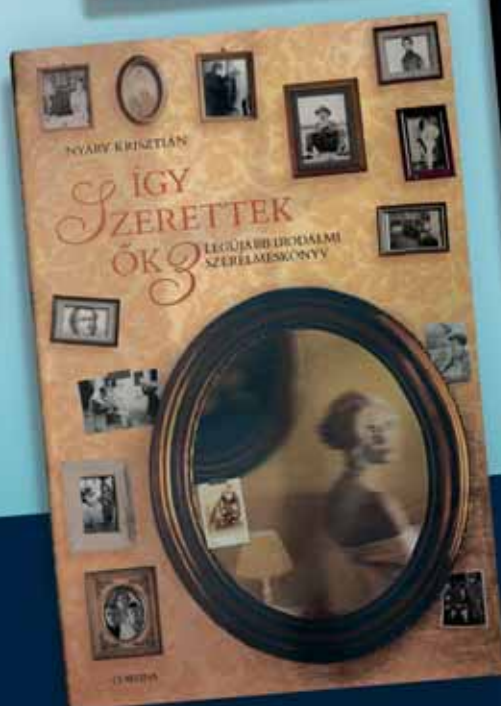
▶ **könyvről**

Marianna D. Birnbaum:

FÉLMŰVEK

Fekete Sas Könyvkiadó, 4200 Ft

A mi történetünk a tiéd is

Mesés karácsonyi ajándékötletek!

